

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Kateřina Kociánová

Role školní družiny při rozvoji motoriky u dětí mladšího školního věku

**The role of a school club at the dynamics development of younger
school-age children**

Olomouc 2023

vedoucí práce: PhDr. Jitka Petrová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 21. 3. 2023

Děkuji PhDr. Jitce Petrové, Ph.D. za laskavé a odborné vedení diplomové práce,
za cenné připomínky a rady. Za vstřícnost a trpělivost.

Děkuji svým dvěma synům za trpělivost, pochopení, lásku a podporu po celou dobu
mého studia. Děkuji celé své rodině za veškerou podporu při mém studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	9
1.1 Tělesný vývoj v mladším školním věku.....	9
1.1.1 Hrubá motorika.....	10
1.1.2 Jemná motorika	11
1.2 Psychologický vývoj v tomto období.....	11
1.2.1 Představivost a paměť	12
1.2.2 Čas experimentů a vnímání	12
1.2.3 Řeč.....	12
1.2.4 Učení	13
1.3 Socializace a emoční vývoj.....	13
1.3.1 Socializace dítěte a vrstevnická skupina	14
1.3.2 Seberegulace.....	14
1.3.3 Morální vědomí dítěte	15
1.4 Hra.....	15
1.4.1 Druhy hry	16
2 VOLNÝ ČAS	18
2.1 Specifika volného času.....	18
2.1.1 Různé pohledy na volný čas	20
2.1.2 Volný čas dítěte	20
2.1.3 Věda o volném čase a pedagogika volného času.....	21
2.2 Funkce, zásady a cíle výchovy ve volném čase	22
2.2.1 Funkce výchovy ve volném čase	22
2.2.2 Zásady výchovy ve volném čase	23
2.2.3 Cíle výchovy ve volném čase	24
2.3 Preventivní funkce volného času	25
2.4 Zájmové vzdělávání	26
2.4.1 Zařízení pro zájmové vzdělávání	27
2.4.2 Zájmová činnost podle obsahu	29
3 ŠKOLNÍ DRUŽINA	31
3.1 Charakteristika ŠD	31
3.2 Legislativní uchopení ŠD.....	32

3.2.1 Statistika MŠMT	34
3.2.2 Požadavky na prostředí ŠD	34
3.3 Dokumentace školní družiny.....	35
4 OSOBNOST VYCHOVATELE	36
4.1 Pedagogicko – psychologické požadavky na vychovatele školní družiny.....	37
4.2 Specifika práce vychovatele.....	39
5 CHARAKTERISTIKA KONKRÉTNÍHO ZAŘÍZENÍ – ZŠ SLAVKOV	41
5.1 Školní družina Slavkov	42
5.2 Základní pedagogická dokumentace instituce	43
6. HRUBÁ MOTORIKA A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	45
6.1 Cíle výzkumného šetření.....	45
6.2 Plán výzkumu.....	45
6.3 Výzkumné otázky.....	46
6.4 Charakteristika výzkumného souboru.....	46
6.5 Metodika práce.....	47
6.5.1 Metoda sběru dat	47
6.6 Interpretace získaných dat.....	48
6.6.1 Výsledky analýzy dotazníků pro děti	48
6.6.2 Shrnutí dotazníků pro děti	62
6.6.3 Výsledky analýzy dotazníků pro rodiče	63
6.6.4 Shrnutí dotazníků pro rodiče	70
6.7 Shrnutí obou výzkumných šetření.....	71
6.8 Vyhodnocení výzkumných otázek	72
6.9 Diskuze.....	74
ZÁVĚR	76
ANOTACE	79
SOUHRN	81
SUMMARY	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	83
SEZNAM GRAFŮ	88
SEZNAM ZKRATEK	90
PŘÍLOHY.....	91

ÚVOD

Předložená diplomová práce se zabývá problematikou motorického vývoje dětí mladšího školního věku. Práce je zaměřena na prostředí školní družiny, na motorický vývoj a pohybové dovednosti dětí mladšího školního věku. Vhodně zvolené volnočasové aktivity během pobytu dětí ve školní družině příznivě ovlivňují jak jemnou, tak hrubou motoriku dětí. Během uplynulých dvou let byl zaznamenán pokles obratnosti a celkové pohyblivosti dětí. Děti jsou více nemotorné, častěji padají při běžných volnočasových aktivitách, zvýšila se úrazovost dětí. Zhoršila se také jemná motorika dětí, kdy děti neumí stříhat, nedokáží si navléct nit do jehly, některým dělá problém práce s drobným materiálem jako je lepení drobných ozdobných kamínků, navlékání korálků, zapínání knoflíků či zavazování tkaniček. Vhodně zvolenými a pravidelně zařazovanými činnostmi lze motoriku dětí zlepšit.

Domnívám se, že děti, které navštěvují školní družinu, jsou pohyblivější a všestranněji rozvinuté než děti, které školní družinu nenavštěvují. Vždyť stále častěji kolem sebe vidáme děti, které sice jsou „venku“, ale sedí vedle sebe na lavičce v parku a zrak mají upřený do svých mobilních telefonů. O fyzické aktivitě, která by rozvíjela alespoň hrubou motoriku, nemůže být vůbec řeč. Naopak děti ve školní družině jsou neustále podněcovány k různým fyzickým aktivitám, ať se jedná o míčové hry, týmové hry, gymnastické prvky, individuální hry nebo hry simulační.

Velkou roli při zařazování vhodných volnočasových aktivit pro děti hraje osobnost vychovatele nebo pedagoga volného času. Dobrý vychovatel si všímá, co děti baví, čeho se rády účastní. Dokáže aktivity střídat, vhodnou motivací také dokáže do hry vtáhnout děti, které se například bojí nebo stydí. Vychovatel by měl být součástí alespoň některých týmových her, jelikož tento přístup může být pro řadu dětí vhodnou motivací. Pokud se sám vychovatel zapojí do her, děti hrají s větším nasazením a zapojují se také děti, které by se jinak nezúčastnily (děti zdrženlivé, stydlivé, bojácné).

Cílem teoretické části diplomové práce je seznámení se s obdobím mladšího školního věku, význam hry pro děti v tomto vývojovém období. Teoretická část rovněž seznamuje s obsahem volného času a zájmového vzdělávání. Představuje školní družinu a osobnost vychovatele a to i s legislativním ukotvením.

Teoretická východiska jsou rozpracována do jednotlivých kapitol. První kapitola diplomové práce se zaměřuje na období mladšího školního věku, které popisuje

v psychologickém, fyzickém i sociálním pojetí. Věnuje se socializaci a emočnímu vývoji dítěte a zahrnuta je rovněž hra jako nejpřirozenější aktivita dítěte.

Druhá kapitola teoretické části je věnována volnému času, detailněji se zaměřuje na preventivní funkci volného času. Zahrnuje pasáž věnovanou pedagogice volného času, funkcím a cílům výchovy a zájmovému vzdělávání.

Následující kapitola se věnuje školní družině, uvádí její charakteristiky, legislativní ukotvení, objasňuje cíle a funkci školní družiny, poukazuje na požadavky na prostředí školní družiny.

Navazující stránky jsou zacíleny na osobnost vychovatele, jeho předpoklady k vykonávání této práce, především pedagogicko-psychologické požadavky na osobnost vychovatele. Zachycuje legislativní ukotvení a zabývá se specifiky práce vychovatele.

Poslední kapitola teoretické části podrobněji popisuje konkrétní školní družinu ve Slavkově, kde probíhal výzkum k předložené práci.

Hlavním cílem praktické části diplomové práce je zjistit, zda hraje školní družina roli v rozvoji motoriky dětí mladšího školního věku. Dílčím cílem je zjistit, jak často navštěvují děti školní družinu a zda se zapojují do všech nabízených aktivit ve školní družině. Následujícím dílčím cílem je objasnit, jestli navštěvují děti zájmové útvary nabízené školní družinou. Dále bude zjišťováno, jaké neorganizované činnosti děti ve školní družině upřednostňují.

Druhá hlavní výzkumná otázka zjišťuje, jaké zájmové aktivity preferují děti mladšího školního věku. Dílčím cílem bylo zjistit, jestli děti mladšího školního věku navštěvují zájmové činnosti i mimo školu. Dalším dílčím cílem je zjistit, kterým volnočasovým aktivitám dávají děti přednost. V neposlední řadě výzkum zjišťuje, jaké volnočasové aktivity by ve školní družině pro své děti uvítali rodiče, jaký pohled mají rodiče žáků na činnosti ve školní družině a zda vnímají vhodně volené činnosti ve školní družině jako pozitivní aspekt při rozvoji celkové motoriky dítěte.

Bylo zvoleno dotazníkové šetření, které bylo realizováno na Základní škole ve Slavkově, respektive ve školní družině. K získání dat byl jako výzkumný nástroj použit dotazník. Dotazník je nejpoužívanějším nástrojem ke zjišťování údajů v kvantitativním výzkumu (Gavora 2000).

Byly vytvořeny dvě varianty dotazníku, přičemž první byl vytvořen pro děti, druhý byl strukturován pro rodiče těchto dětí. Dotazník, adresovaný dětem, byl rozdán osobně

přímo ve školní družině, druhý byl distribuován rodičům těchto dětí elektronickou formou.

Výsledky kvantitativního výzkumu jsou dále analyzovány a zásadní informace jsou v závěru práce vyhodnoceny a shrnuty.

Poznatky, získané z dotazníkového šetření, budou přínosem pro vychovatele příslušné školní družiny a budou cennými informacemi pro další výchovně-vzdělávací práci.

1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Vágnerová (2005, s. 237) dělí školní věk na tři období – mladší, střední a starší školní věk. Autorka uvádí, že mladší školní věk je od 6-7 let do 8-9 let a projevuje se změnou sociálního postavení dítěte. Znatelné jsou rovněž vývojové proměny. Střední školní věk je ohraničován věkem od 8-9 let do 11-12 let, období autorka charakterizuje přípravou na dospívání. Starší školní věk autorka popisuje přestupem na 2. stupeň základní školy, ukončen je zhruba 15. rokem věku dítěte (ukončením povinné školní docházky).

Říčan (2014, s. 145) označuje toto období za „*poměrně klidné, nebouřlivé a také šťastné*“. Též označuje dítě mladšího školního věku jako „*střízlivého realistu*“.

Mladším školním věkem je označováno období, které začíná mezi 6-7 rokem života dítěte, tedy nástupem dítěte do školy a končícím někdy mezi 10-11 rokem, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy a začínají se již projevovat znaky pohlavní dospělosti a přidružují se také příslušné psychické změny (Šimíčková Čížková 2003).

Právě zahájení povinné školní docházky je pro dítě velmi významnou událostí v jeho životě. Mnoho dětí vnímá vstup do školy jako značnou zátěž, jelikož se delší dobu musí obejít bez rodičů, musí sedět celou vyučovací hodinu v lavici a soustředit se na práci. Dítě nastupující povinnou školní docházkou se také musí adaptovat na nové prostředí a nový kolektiv. Právě začlenění se do nového kolektivu může být pro některé jedince až stresující situací (Langmeier, Krejčířová 1998).

1.1 Tělesný vývoj v mladším školním věku

V tomto období vývoje člověka se začínají citelněji projevovat rozdíly mezi chlapci a dívkami, a to především na konci tohoto období. Jak uvádí Říčan (2014, s. 146) „*průměrný chlapec vyroste od 6 do 11 let ze 117 na 145cm, jedenáctiletá dívka je asi o centimetr vyšší než chlapec. Váhově se chlapec dostane z 22 na 37 kg, dívka je sotva o půl kilogramu těžší, přestože má již o něco širší pánev a trochu více podkožního tuku než chlapec.*“

Zřejmé je především prodlužování dolních končetin, formuje se páteř, avšak zakřivení páteře ještě není trvalé. Jelikož je v kosterní soustavě ještě spousta chrupavčité tkáně, je

nutné dbát na nepřiměřené zatížení, aby nedocházelo k vadnému držení těla. Objem získává jak kosterní svalstvo, tak vnitřní orgány (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

V mladším školním věku se celkově mění tvar obličeje, mění se tvar rtů, vytrácí se dětské vyklenuté čelo, celkově se zvýrazní rysy obličeje. Děti také získávají stálý chrup. Obecně lze charakterizovat, že obličeje jedenáctiletých dětí jsou rozmanitější než obličeje dětí, které právě nastoupily povinnou školní docházku. Jedenáctileté děti již mají v obličeji rysy, které se přibližují své dospělé podobě (Říčan 2014).

1.1.1 Hrubá motorika

Základním projevem v životě člověka je pohyb. Vývojem se změnil význam pohybu člověka a to od pouhého zajištění základních životních potřeb až po umělecké či sportovní výkony. Lidské tělo je uzpůsobeno především k pohybu. Aby si dítě udrželo a upevňovalo zdraví je k tomu zapotřebí aktivního pohybu (Machová, Kubátová a kol. 2015).

Co se týče vytrvalosti u dětí mladšího školního věku, můžeme ji jen a jen obdivovat. Dítě se v tomto věku ještě často vyčerpá, poněvadž ještě nedokáže rovnoměrně rozložit své síly, ale s obdivuhodnou rychlostí své síly opět obnovuje. To u dospělého člověka už nelze takto rychle. Rovněž hrubá motorika je již lépe vyvinuta. Děti v tomto věku umí jezdit na kole, dokáží stále lépe ovládat hod míčem, do kterého – zejména chlapci – dokáží vložit větší sílu. Výborných výsledků dosahují jak chlapci, tak dívky v běhu na krátké vzdálenosti. U této aktivity vidíme po celou dobu mladšího školního věku stoupající tendenci (Říčan 2014).

V období mladšího školního věku je velká váha kladena na základní pohybové dovednosti, mezi něž patří vytrvalost, síla, koordinace, rychlost (házení, běh, skákání), jež jsou produkovány z dětské hry. Radost z pohybu je zde velkým motivátorem (Slepička, Hošek, Hátlová 2006).

Období, kdy se nejvíce rozvíjí vytrvalost, probíhá u žáků až do 15 let věku. Vytrvalost je schopnost odolávat únavě. Je to umění člověka vykonávat tělesnou činnost po dlouhou dobu. Koordinace se rozvíjí u dětí od 7-12 let. Koordinační schopnosti se vyznačují v přesném provedení pohybu a čase, který je potřebný k přesnému provedení pohybu (Jeřábek 2008). Síla je chápána jako základní a rozhodující schopnost každého jedince. Je předpokladem jakéhokoliv pohybu. U statické síly nedochází k pohybu těla, jde spíše

o udržení nějaké pozice. Při dynamické síle je vždy vykonáván pohyb těla. Dynamická síla může být cíleně rozvíjena už od mladšího školního věku (Perič 2012).

Především u chlapců hraje tělesná síla a mrštnost velkou roli. Především v postavení ve skupině vrstevníků, potažmo v menší podskupině. Zde vidíme rozdíly mezi fyzicky silnými a slabými jedinci. Malí, slabí a méně pohybliví jedinci jsou považováni za outsidersy, což může nepříznivě zasahovat do jejich dalšího pohybového vývoje (Říčan 2014).

Toto období života člověka je důležité z hlediska sportu zejména proto, že právě v tomto období dochází k třídění talentovaných jedinců pro určitý druh sportu (Slepička, Hošek, Hátlová 2006).

1.1.2 Jemná motorika

V jemné motorice můžeme u dětí této věkové skupiny zaznamenat ještě mnoho nepřesností. Je to dáno především tím, že se ještě zcela nedotvořil koordinační systém mezi zrakem dítěte a drobnými pohyby jemných svalů (Říčan 2014). Jak uvádí Langmeier a Krejčířová (2006, s. 120) „*zprvu jsou pohyby při praktických výkonech soustředovány do ramenního a loketního kloubu, teprve delší cvičení vede k potřebné jemnější koordinaci pohybů zápěstí a prstů.*“

Škola sehrává důležitou funkci při rozvoji jemné motoriky právě tím, že je zde dítě podněcováno při grafických projevech. Pohyby hrubé i jemné motoriky jsou vyrovnanější, přesnější v období kolem 9. roku života dítěte (Langmeier, Krejčířová 2006).

1.2 Psychologický vývoj v tomto období

Psychická oblast hraje v dětství důležitou roli. Autorka se zaměřuje na oblast řeči, myšlení, vnímání a paměti. Jak uvádí Perič (2012, s. 24) „*mozek, jako hlavní orgán centrální nervové soustavy, má vývoj v podstatě ukončen již před začátkem tohoto období.*“

Škola v tomto období sehrává svou nezastupitelnou úlohu, neboť učí děti myslet a zároveň je podněcuje k práci. Myšlení se v období mladšího školního věku stává rychlejším, hlubším a efektivnějším (Říčan 2014). Jak píše Novotná, Hříchová, Miňhová

(2012, s. 50) „ustupuje fantazie a snění, školák se orientuje na realitu. Od 7. roku je také kresba výrazně realistická. Dítě se snaží ve svých kresebných projevech zachytit co nejvíce detailů. Období mladšího školního věku se nazývá **realistickým obdobím**.“

Velký posun je vnímán v logickém uvažování, logickém třídění. Dítě upřednostňuje konkrétní logické postupy. Využívá jednoduchou logiku (Řičan 2014).

Slabě vyvinuta je vůle, děti jsou v tomto období stále hodně roztěkané, převládá ještě impulzivní chování. Děti velmi rychle střídají nálady – přechod z radosti do smutku (Perič 2012).

1.2.1 Představivost a paměť

V období mladšího školního věku můžeme až s obdivem pozorovat rozvoj představivosti, která v tomto období dosahuje svého vrcholu. S představivostí jde ruku v ruce také rozvoj paměti. Dítě se lépe orientuje v časoprostoru, není omezováno pouze tím, co zrovna vidí. Ať paměť krátkodobá nebo dlouhodobá, obě se v období mladšího školního věku stávají stabilnějšími. Dítě si lépe vybaví již naučené, což dokáže dále reprodukovat. Zlepšování paměti ve školním věku má stoupající charakter. Dobrou úroveň se pyšní mechanická paměť (Langmeier, Krejčířová 2006).

1.2.2 Čas experimentů a vnímání

V tomto období chce dítě věci prozkoumávat, vše ho zajímá, avšak vše chce probádat reálnou činností. Proto je u dětí oblíbená metoda experimentů a pokusů. Patrné jsou také pokroky u sluchového a zrakového vnímání. Dítě je v tomto věku pozornější, soustředěnější než v období předškolního věku. Vnímání se stává častěji cílevědomým aktem – pozorováním (Langmeier, Krejčířová 2006).

1.2.3 Řeč

U školního dítěte je zřetelný rychlý vývoj řeči, respektive její zdokonalování. Řeč je předpokladem školní úspěšnosti, neboť napomáhá pamatování. S rostoucím věkem se také zvyšuje slovní zásoba, dítě také užívá delší věty a složitější souvětí (Langmeier, Krejčířová 2006). Velký význam v rozšiřování slovní zásoby má jistě četba knih, která je od nástupu do školy u dětí aktivně podporována. Jakmile se dítě v první třídě naučí číst, je posun ve slovní zásobě obrovský. V období mladšího školního věku opadá zájem

o pohádky, a děti touží spíše po dobrodružné literatuře. Pokud je tato četba doplněna realistickými ilustracemi, zájem o četbu se prohlubuje (Říčan 2014). Jak uvádí Hájek, Hofbauer, Pávková (2011, s. 88) *„vlivem školního vyučování si dítě osvojuje také spisovný jazyk, gramatickou správnost písemného a ústního vyjadřování, kultivuje svůj řečový projev.“*

1.2.4 Učení

Pokud se zaměříme na proces učení, můžeme vidět rozdílnost mezi učením v předškolním věku a mladším školním věku. U předškolních dětí je učení spíše nahodilé, u dětí v období mladšího školního věku jde již o plánovité jednání, jež se opírá o řeč a vyplývá vlastně z požadavků školní docházky. Dítě se postupně učí, jak se učit, vytváří si svůj osobitý způsob učení. Důležitou roli zde sehrává jak škola, tak rodina (Langmeier, Krejčířová 2006).

1.3 Socializace a emoční vývoj

Člověk je tvor společenský, který získává v průběhu svého života specifické lidské vlastnosti. Socializace probíhá od narození člověka až po jeho odchod z tohoto světa. Socializaci ovlivňují především lidé a skupiny, se kterými přicházíme během života do kontaktu. U dětí jsou to nejprve rodiče a příbuzní, dále pak učitelé, vrstevníci. Další vlna socializace probíhá v období dospělosti tím, že člověk vstupuje do pracovního procesu, ovlivňují ho tedy spolupracovníci. V osobní sféře je socializace spojována se vstupem do manželství či partnerského vztahu a soužití (Kazoň 2009).

Ze sociálního hlediska jsou kontakty s ostatními lidmi považovány některými odborníky za možné antidepresivum. Pelikán (1997, s. 29) zmiňuje, že *„již naši předkové věděli, že sdílená radost je dvojnásobná radost, zatímco sdílená starost je poloviční starost.“*

Socializace, jak uvádí Schmidbauer (1994, s. 148), je *„proces, v němž se dítě důvěrně seznamuje s hodnotami, symboly (řeč, psaní, počítání) a typickým chováním určité společnosti a přivlastňuje si je.“* Schmidbauer (1994, s. 149) rovněž publikuje, že *„příznivé následky socializace mají tím větší váhu, že v relativně krátkém životě jednotlivého člověka umožňují získat dědictví kultury, rozvíjené po tisíciletí.“*

Socializace u dítěte probíhá především v rodině, která se zaměřuje na to, aby bylo dítě připraveno žít v určitém kulturním prostředí. Znakem socializace vyššího stupně je používání mluvené řeči, která je významným aspektem v rozvoji socializačního procesu (Nakonečný 1998).

Vstupem dítěte do školy vzniká potřeba navazovat kamarádské vztahy, které jsou ale podmíněny vnějšími znaky, které jsou základem sympatie či antipatie. Přátelství ale není podmíněno jen tímto, důležitou roli sehrává společenský zájem, ale i společné využívání volného času a zájem dětí. Často můžeme vidět navazování přátelských vztahů mezi dětmi podle postavení ve třídě (Špánik 1994).

Aby bylo dítě pozitivně přijímáno a respektováno společností, ve které se vyvíjí, je nutné, aby se chovalo přijatelným a očekávaným způsobem. Vágnerová (2003, s. 184) publikuje, že *„dítě se v rámci socializace učí i potřebným návykům a normám, které mu umožňují, aby se ve své vlastní sociální skupině chovalo přiměřeným způsobem.“*

1.3.1 Socializace dítěte a vrstevnická skupina

Velký vliv na socializaci dítěte má nejen rodina, ale při vstupu do školského zařízení také vrstevnická skupina. Dítě je ve velké míře ovlivňováno tím, co dělají ostatní děti. Dítě se učí vyrovnat se s nejrůznějšími nezdary, ale také s úspěchem, vyrovnat se s nepřátelstvím nebo panovačností. Ve slovním projevu s ostatními aktéry vytvořené skupiny se dítě učí sdílet své pocity, problémy (Kern a kol. 2000). Pro dítě je velmi důležité někam patřit, být přijímán ostatními vrstevníky. Vznikají silnější kamarádské vztahy. Ve skupině vrstevníků se často objevuje odlišný styl chování, který je nutné dodržovat jako důkaz, že dítě patří zrovna do této skupiny (Fontana 2003).

Ve vrstevnických třídách se pak také vytvářejí menší skupinky, které mohou být ovlivňovány například pohlavím, zájmy, schopnostmi dětí. Jak uvádí Fontana (2003, s. 299) *„členství v podskupině dává jejím členům pocit bezpečí, sounáležitosti a společenského přijetí, čímž uspokojuje základní lidskou potřebu.“*

1.3.2 Seberegulace

Do období mladšího školního věku je vhodné také zařadit pojem seberegulace. Právě v tomto období nastává schopnost vlastního sebeřízení. Je to znak školní zralosti, kdy je dítě schopno na určitou dobu odložit uspokojování svých potřeb a dokáže se věnovat

školní práci. Dítě si také klade nové, vzdálenější cíle, u kterých dokáže být velmi vytrvalé. Sebeovládání se vyvíjí také s věkem. Postupem času a dozráváním organismu jsou emoce dítěte stabilnější. Zvládnutím emocí se dokáže dítě déle soustředit na činnost, kterou vykonává (Langmeier, Krejčířová 2006).

Tím, že se pozitivně vyvíjí emoční oblast, stává se dítě v mladším školním věku také více odolné vůči zátěži. Dítě s lepší sebekontrolou je lépe přijímáno a vnímáno ve své vrstevnické skupině, patří tedy k dětem oblíbeným. V mladším školním věku také pokročil vývoj emočního porozumění, kdy dítě zjišťuje, že se některé emoce dají skrývat. Kolem desátého roku života si dítě začíná uvědomovat, že je možno prožívat několik emocí najednou (Langmeier, Krejčířová 2006). Emoční vývoj je úzce spjat s konkrétními sociálními zkušenostmi. Nepříznivě emoční vývoj dítěte ovlivňují stresové situace. Změny v emočním vývoji jsou znatelné také u dětí z problémových rodin - týrané dítě, zanedbávané dítě (Langmeier, Krejčířová 2006). Jak zmiňují Novotná, Hříchová a Miňhová (2012, s. 51) „*převažuje radostná nálada a optimismus. Je to klidné období bez afektů a bouřlivých projevů, kdy dríme sexualita.*“

1.3.3 Morální vědomí dítěte

Na kognitivním vývoji závisí také vývoj morálního vědomí a jednání. V mladším školním věku je již dítě schopno chápat hodnoty, mravní normy a také podle nich jednat. Ještě na začátku mladšího školního věku (zhruba do 8 let věku dítěte) je morálka označována podle Piagetovy teorie za heteronomní. Zde dítě vnímá příkazy a zákazy dospělé autority, ať se jedná nejprve o rodiče, později o autoritu učitele. Morálka je tedy ovlivněna druhými. Zhruba od 8 let věku se morálka stává autonomní. Zde již dítě dokáže vnímat, co je správné nebo špatné samo o sobě. Z tohoto hlediska se dítě stává vůči dospělým více kritické (Langmeier, Krejčířová 2006).

1.4 Hra

I v období mladšího školního věku je hra stále důležitou činností. Přestože se školák musí věnovat také své „práci“, je nutné mu vytvářet vhodné podmínky pro hru. Prací se zde myslí školní povinnosti, které souvisí s nástupem dítěte k povinné školní docházce. V tomto období stojí práce a hra vedle sebe – s odlišnými činnostmi. Hra je i v mladším

školním věku nepostradatelná pro správný vývoj dítěte (Langmeier, Krejčířová 2006). Jak uvádí Dovalil a kol. (2002, s. 246) „*pohyb působí dětem radost, není třeba je nutit. Soutěží rády a s vervou. Základem jejich chování je hra.*“

Hra je chápána jako prostředek, který podporuje fantazii, kreativitu a představivost dítěte. Při hře samotné by mělo docházet ke střídání fází napětí a uvolnění. Ze sociálního hlediska hra napomáhá k prohlubování sociálních kontaktů mezi dětmi, neboť při skupinových hrách dítě získává určitou roli, ztotožňuje se s určitými normami (Kern a kol. 2000). Jak uvádí ve své publikaci Koťátková a kol. (1998, s. 21) „*dítě se při hře projevuje spontánně, tedy přirozeně, bezprostředně, aktivně a z vnitřního popudu. Hra mu viditelně činí potěšení, radost a nachází se v takovém zaujetí, že nevnímá nebo nechce vnímat vnější skutečnost, nechce hry zanechat.*“

Je patrné, že školní děti již vyžadují hry se složitějšími pravidly (Langmeier, Krejčířová 2006). Oblíbené jsou u dětí týmové hry, soutěživost u dětí mladšího školního věku je poměrně vysoká. Zájem je u dětí také o konstruktivní hry a stolní a deskové hry se složitějšími pravidly. U těchto her můžeme spatřit u dětí touhu po úspěchu (Novotná, Hříchová, Miňhová 2012).

Kluci v tomto období soustřeďují svou pozornost na technické stavebnice, velkým lákadlem se stává nůž jako nástroj hry. U dívek stále převládá hra s panenkou, avšak hra je proti předchozímu období více realistická a promyšlená. Velkou oblibu si u obou pohlaví získávají skupinové hry, zprvu s jednoduššími pravidly, posléze dochází na hry se složitějšími pravidly (Říčan 2014).

Jak zmiňuje Fontana (2003, s. 51) „*vzrůstající složitost hry svědčí o rozvoji kognitivních dovedností a o přibývajícím užívání jazyka v komunikaci s druhými i ve vlastním myšlení.*“

1.4.1 Druhy hry

Kern (2002, s. 141-142) dělí hru takto:

- **Funkční hra**, kdy si dítě hraje se svým tělem, později s předměty kolem sebe.
- **Pohybová hra**, při které dítě začíná ovládat své pohyby (běhání, skákání, jízda na kole).
- **Konstruktivní hra**, která je zprvu nahodilá při funkčních hrách (náhodné vytvoření „díla“), postupně dochází k cílenému hraní.

- **Hraní role – fiktivní hra**, která se vyvíjí postupně s vývojem řeči. Dítě zaujímá roli a stává se tím, koho role vystihuje. Zkouší si tak různé sociální chování.
- **Hra s pravidly**, kdy dítě soutěží se svými kamarády, a přitom dodržuje daná pravidla. Hry s pravidly jsou schopné dodržovat děti od 7-8 let věku.
- **Skupinová hra**, která má význam především pro děti od 10. roku života. U jedince se vytváří silný pocit sounáležitosti se skupinou. Jedinec má ve skupině určitou funkci, dochází k sociálnímu učení. Podobá se hře s pravidly.

Hru lze také dělit podle způsobu lidské činnosti:

- Hra **s něčím**, která klade nějaké překážky nebo tvoří nové situace a vybízí k fyzické výkonnosti a podporuje pohybové vlastnosti dítěte. Zvládnutí této hry je pro dítě zajímavé a přitažlivé.
- Hra **na něco**, která podporuje dětskou fantazii a podněcuje objevování a střídání rolí, které jsou pro dítě v běžném životě nedostupné.
- Hra **o něco**, jenž upřednostňuje touhu po vítězství, podporuje měření sil, sama hra je zde vzrušujícím aspektem (Koťátková a kol. 1998).

Důležitá je při hře spontánnost, bezprostřednost, radost, tvořivost, originalita a potěšení, kterou dítě projevuje. Při hře dítě přestává vnímat okolní dění, poznanou realitu přetváří do nových souvislostí a s hrou, jako takovou, odmítá přestat. Nechce ji ukončit ani přerušit (Koťátková a kol. 1998).

Hra je nejdůležitější činností ve školní družině, kde se uskutečňují veškeré odpočinkové, rekreační a zájmové aktivity. Právě ve školní družině vzniká prostor naučit dítě nenásilnou hravou formou vnímat děti kolem sebe. Za použití zábavných a didaktických her, hádanek, soutěží, kvízů a různých námětů lze dále rozvíjet učivo nabyté ve školní výuce. Právě hravá forma přispívá k pocitu radosti a je jen malým krůčkem k úspěchu dítěte (Holejšovská 2003).

2 VOLNÝ ČAS

Základní lidské činnosti jako je hra, učení a práce se uplatňují ve volném čase, neboť se všechny vzájemně prolínají. Jak uvádí Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s. 124) „*hrou, ale i prací se člověk učí, že učení může mít podobu hry, některé pracovní aktivity mohou mít hravý charakter.*“

Jak uvádí Kaplánek a Neuwirthová (2022, s. 45) „*Ačkoliv si česká pedagogická veřejnost spojuje pedagogiku volného času zejména s tzv. zájmovou činností¹, můžeme ji zčásti zařadit pod sociální pedagogiku. Jedná se totiž o výchovu (ve volném čase, pro volný čas a skrze volný čas). Současně je to výchova, která probíhá mimo školu a má často charakter komplexní interakce vychovatele a vychovávaného.*“

Pojem volný čas je objasňován v mnoha odborných publikacích. Každý z nás si pod pojmem volný čas představuje něco jiného. Někdo sport, jiný relaxaci, další zábavu a jiný zase odpočinek.

2.1 Specifika volného času

Obecně je pojem volný čas chápán jako opak práce a povinností. Při vyslovení pojmu volný čas se mnohým vykouzlí úsměv na tváři, neboť spojení těchto slov v nich vyvolává hezké představy. Někteří si ihned vybaví procházky v přírodě, jiní dovolenou u moře, další třeba čas strávený s přáteli. Můžeme zde zařadit také uměleckou činnost, zábavu, ale rovněž nicnedělání či jen tak klidný odpočinek. Toto všechno a mnohem více lze zařadit do pojmu volný čas (Bendl a kol. 2015).

Vážanský (2001) ve své publikaci interpretuje dva směry termínu volný čas.

- Negativní pojem – jímž definuje dobu volného času jako dobu, která zbyla po vykonání všech povinností.
- Pozitivní pojem – jím vysvětluje volný čas jako dobu, která pro jedince představuje naprostou svobodu. Dobu, kdy se jedinec realizuje a není do jakékoli činnosti nucen a to ani podvědomě.

Dumazedier (1996, s. 444,445) uvádí, že „*jako volný čas označíme každou činnost, která má čtyři základní vlastnosti: 1. volný čas osvobozuje – je výsledkem svobodné volby.*

2. volný čas je nezainteresovaný – volný čas v zásadě nemá žádný zjištný cíl jako profesionální práce, žádný utilitární cíl jako povinnosti v domácnosti, žádný ideologický nebo přesvědčovací jako úkoly politické nebo duchovní.

3. volný čas je hedonistické povahy – volný čas zprvu vymezený negativně ve vztahu k povinnostem a finalitě, které ukládají základní zařízení společnosti, je vymezen kladně ve vztahu k potřebám jednotlivce, i když je jednatel realizuje ve skupině, kterou si sám zvolil.

4. volný čas uspokojuje osobní požadavky – všechny funkce charakterizující volný čas odpovídají – i podle mínění těch, kteří jej prožívají – potřebám jednotlivců oproti povinnostem, které ukládá společnost. “

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011) uvádí, že při volnočasových aktivitách může člověk nabýt praktické dovednosti a zároveň se na poli volnočasových aktivit může setkat s teoretickými informacemi. Člověk tak usiluje o to, aby jeho volnočasové aktivity uspokojily jeho různorodé potřeby a dále rozvíjely jeho zájmy.

Nutno si uvědomit, že do volného času nemůžeme řadit biologické potřeby člověka (jídlo, spánek, hygienu). Z pohledu dětí nepatří do volného času příprava na vyučování, vyučování samotné, práce v domácnosti (Pávková 2002). Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s. 11) ve své publikaci zveřejňují ještě pojem „*polovolný čas, kam se řadí hraniční činnosti na pomezí času povinného a vázaného, jsou to aktivity přinášející radost a současně i případný praktický užitek (ruční práce, kutilství, zahrádkaření).*“ Volný čas by měl všestranně rozvíjet osobnost, utvářet a prohlubovat lidské vztahy. Hlavní náplní volného času jsou zájmové činnosti. Přitom vstup a forma účasti ve volnočasových aktivitách by měla být výhradně na dobrovolnosti účastníka (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Z hlediska duševní hygieny, která k volnému času neodmyslitelně patří, patří k předním činitelům dobré mezilidské vztahy. Dobré a vstřícné vztahy mezi vychovávaným a vychovávajícím tvoří příznivou atmosféru. K tomu přispívá také osobnost pedagoga, pozitivní motivace a vhodná podpora dětské aktivity. Na příjemné atmosféře na poli volného času se podílejí také dobré vztahy mezi dětmi samotnými (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

2.1.1 Různé pohledy na volný čas

Volný čas je součástí naší společnosti, je součástí komplexní průmyslově společenského systému. Při interpretaci volného času je možno na něj pohlížet z různých pohledů (Vážanský 2001).

- **Ekonomické hledisko** – zabývající se odvětvím volného času, především investicemi do zařízení pro volný čas a zjišťujícím, kolik vložených prostředků se vrátí zpět. Nutno si uvědomit, že průmysl volného času je velmi prosperujícím odvětvím.
- **Sociologické hledisko** – utváření mezilidských vztahů, socializace jedince. To, jak dítě tráví volný čas, je silně ovlivněno sociálním prostředím, ve kterém se dítě pohybuje. Z tohoto pohledu je možno nahlížet na činnosti ve volném čase jako na jistou kompenzaci vlivu některých patologických rodin.
- **Politické hledisko** – zde je vše odvozeno od politiky státu, od školské politiky, jakými orgány a prostředky bude zasahovat do volnočasových aktivit svých občanů. Stát by zde měl pomáhat organizacím, které zprostředkovávají a pozitivně ovlivňují volný čas dětí a mládeže.
- **Zdravotně-hygienické hledisko** – zaměřuje se na psychický i fyzický rozvoj dětí a mládeže při využívání volného času. Zabývá se hygienou prostředí, duševní hygienou jedince, režimem dne.
- **Pedagogické a psychologické hledisko** – je brán zřetel na vhodné pedagogické ovlivňování volného času, přispívá k seberealizaci, mělo by podporovat aktivitu dětí, vytvářet pohodovou atmosféru a tím přispívat k pocitu bezpečí a jistoty (Pávková 2002).

2.1.2 Volný čas dítěte

Jak již bylo zmíněno, pojem volný čas zahrnuje odpočinek, zábavu, relaxaci, zájmové činnosti. Pedagogické ovlivňování volného času, je často diskutovanou tématikou právě u dětí a mládeže. Odborníci se domnívají, že z výchovných důvodů je žádoucí ovlivňování volného času dětí, neboť děti mají dostatek volného času, avšak se samy nedovedou orientovat v zájmových činnostech a potřebují tak alespoň jemné a citlivé vedení. Podmínkou kvalitního vedení volného času dítěte je, aby bylo nenásilné, aby nabízené volnočasové aktivity byly pestré a v neposlední řadě, aby činnost na nich byla zcela dobrovolná (Pávková 2002).

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s. 25) ve své publikaci konstatují, že „významným nástrojem pozitivního působení je zájmová činnost, která začíná již v předškolním věku, rozvíjí se až do dospělosti a stává se příj. i volnočasovou konstantou života.“

Pokud je obsah volnočasových aktivit pro děti vhodně volený, je různorodý, jsou rozmanité realizační způsoby volnočasových aktivit, stává se dítě nejen divákem, ale aktivním účastníkem či se dokonce podílí na realizaci. Touto sounáležitostí dítě získává nové zkušenosti, nové zážitky, podílí se tak na proměně sebe samého (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Volnočasové aktivity dětí lze dělit na pravidelné (kroužky, sportovní oddíly) a prázdninové aktivity (především letní tábory), avšak v současné době se stává preferovaná spontánní činnost dětí. Proto zařízení, která zaštiťují volnočasové aktivity, vytvářejí možnosti pro neorganizovaně trávený volný čas, jenž se zaměřuje na aktuální potřeby a zájmy dítěte. Je tedy pedagogicky ovlivňován jen nepřímo. Spontánní aktivity jsou u dětí velmi oblíbené, jelikož zahrnují neformálnost a jistou volnost (Hofbauer 2004).

2.1.3 Věda o volném čase a pedagogika volného času

Podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2011, s. 12) „věda o volném čase zkoumá vznik volného času, rozvoj jeho rozsahu a funkcí i podmíněnost společenským kontextem, řeší jeho pronikání mezi mladou populaci. „

Zatímco pedagogika volného času se zaměřuje na cíle, obsahy a způsoby ovlivňování volného času. Rovněž řeší instituce a organizace, které vytvářejí podmínky pro uskutečňování aktivit, které jsou vhodné pro ovlivňování volného času (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011). Jak uvádí Pedagogický slovník (Průcha, Mareš, Walterová 2003, s. 161) „pedagogika volného času je disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých.“

Pedagogika volného času je zaměřena na formy a prostředky v edukačních aktivitách, které jsou využívány při trávení volného času dětí. Rovněž zacíluje na činnost školských zařízení (školní družiny, střediska volného času) a v neposlední řadě se pedagogika volného času věnuje výzkumu, jenž zjišťuje, jak a v jakých podmínkách tráví děti svůj volný čas (Průcha 2015).

Podle Vážanského (2001, s. 85,86) je pedagogika volného času novou pedagogickou disciplínou, jenž by se „*mohla stát průkopníkem reformované pedagogiky, která konečně opustí konzervovaný a odedávna zažitý strach z disciplíny a dá přednost potěšení.*“

Jak uvádí Kaplánek a Neuwirthová (2022, s. 50) „*Devadesátá léta 20. století otevřela možnosti rozvoje pedagogiky volného času jako vědecké i studijní disciplíny. Veřejnost měla zájem o publikace z této oblasti. Současně se však ukázalo, že pedagogická veřejnost neuměla - a dosud neumí - ocenit význam a zodpovědnost práce vychovatelů a pedagogů volného času.*“

Při výchově ve volném čase je důležité zachovat cílevědomost, záměrnost, ale rovněž musí být výchovné působení nenásilné, citlivé. Vhodně také volíme motivaci k činnostem. Je to jedna ze základní složek úspěšného pedagogického ovlivňování volného času dětí a mládeže. Výchova mimo vyučování je velmi blízký pojem, avšak nese s sebou jistá specifika. Jelikož se jedná o výchovu mimo vyučování, zaměřuje se na děti a mládež, které chodí do školy. Nutno podotknout, že zde spadají i určité povinnosti, především samoobsluha při denních činnostech, či příprava na vyučování. Veškeré aktivity nejsou zcela na dobrovolné bázi. Toto je důležité pro pobyt ve školní družině, dětských domovech nebo domovech mládeže (Bendl a kol. 2021).

2.2 Funkce, zásady a cíle výchovy ve volném čase

Jelikož je výchova ve volném čase specifickou oblastí, můžeme zde definovat její funkce, zásady i cíle.

2.2.1 Funkce výchovy ve volném čase

Lze vymezit čtyři hlavní funkce výchovy ve volném čase:

- **Výchovně-vzdělávací funkce**, která záměrně a cílevědomě působí na vychovávaného jedince, působí na psychickou i fyzickou stránku jedince, podporuje rovněž rozvoj sociální stránky osobnosti dítěte. Rozvíjí emoce a rozumové schopnosti, prohlubuje zájmy dítěte.
- **Zdravotní funkce**, která dbá na to, aby všechny zvolené aktivity ve volném čase podporovaly zdravý tělesný i duševní vývoj. Mělo by být přihlíženo k režimu dne, rovněž k individuálním zvláštěnostem, mělo by být zahrnuto zdravé stravování, dohlíženo

na pitný režim. Důslednost je na místě v dodržování hygienických návyků, dodržování bezpečnosti. Neměla by být opomenuta psychohygienu vychovávaných. Vhodná je podpora dobrého klimatu.

- **Sociální funkce**, jenž je většinou chápána jako dohled nad dětmi mimo vyučování, kdy děti nemohou trávit čas s rodiči. Tento pohled na sociální funkci je především u školních družin. Sociální funkce v sobě skrývá ale i jiné významy. Především poskytnutí pocitu bezpečí, navazování nových sociálních kontaktů, utváření nových kamarádských vztahů, zaujímání nových sociálních rolí, ale rovněž seznámení se s novými autoritami.
- **Preventivní funkce**, která má předcházet vzniku patologických jevů, jako je lhaní, neukázněnost, záškoláctví, krádeže, šikana, vandalismus či rasismus. Rovněž od této funkce očekáváme předcházení závislostí, ať se jedná o patologické hráčství, alkohol nebo drogy. Pokud bude volný čas správně a efektivně využit, snižuje se riziko vzniku těchto jevů. Jedná se tedy o primární prevenci, která by měla být účinná (Bendl a kol. 2015).

Všechny výše uvedené funkce výchovy ve volném čase by se měly vzájemně propojovat, prolínat. Jelikož je struktura zařízení, které se zabývají výchovou ve volném čase, velmi rozmanitá, plní různé funkce v rozličné míře (Bendl a kol. 2015).

2.2.2 Zásady výchovy ve volném čase

Pedagogická zásada je souhrn rad, požadavků a zkušeností, jenž by měly vést ke zkvalitnění pedagogického procesu (Pávková 2002). Níže jsou zmíněny alespoň základní pedagogické zásady pro ovlivňování volného času.

- **Zásada posloupnosti** – pedagog se zaměřuje na požadavek postupovat od jednoduchého ke složitějšímu, od známého k neznámému (Pávková 2002).
- **Zásada názornosti** – podstatou osvojování znalostí je smyslové poznávání (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).
- **Zásada cílevědomosti** – vychovatel nebo pedagog volného času plněním dílčích cílů soustavně postupuje k dlouhodobému cíli. Je to především utváření dovedností a postojů (Pávková 2002).
- **Zásada aktivity** – správnou motivací se pedagog snaží zapojit do aktivity co nejvíce účastníků. Různá míra zapojení musí být brána v úvahu (Pávková 2002).

- **Zásada soustavnosti nebo též jednotného působení** – výchova i učení na sebe navazují a účastníci výchovného procesu působí jednotně (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).
- **Zásada přiměřenosti** – činnosti musejí být vybírány s ohledem na věk dítěte, rovněž je důležitý pohled na fyzické a mentální schopnosti. Zásada přiměřenosti také zohledňuje momentální stav dítěte (Pávková 2002).
- **Zásada vyzdvihování kladných rysů osobnosti** – aby pedagog zvyšoval sebevědomí dítěte a rovněž ho motivoval k další činnosti, je zapotřebí dítě pochválit, ocenit. Je dobré, aby dítě zažilo pocit uznání (Pávková 2002).
- **Zásada trvalosti** - zde je zaměření na to, aby se vlastnosti, získané výchovným působením, staly přirozenou součástí života dítěte (Hájek, Hofbauer a Pávková 2011).

2.2.3 Cíle výchovy ve volném čase

Každá výchova má své specifické hlavní a dílčí cíle. Aby bylo cílů dosaženo, je potřeba vhodně volit výchovné prostředky. Výchova ve volném čase má jako nejobecnější cíl naučit jedince smysluplně nakládat se svým volným časem. Z tohoto hlavního cíle může pak pedagog odvodit dílčí cíle. Ve výchově ve volném čase to může být: naučit jedince správně relaxovat, vést dítě ke zdravému životnímu stylu nebo rozvíjet a prohlubovat zájmy dítěte (Bendl a kol. 2015).

Je mnoho volnočasových (zájmových) aktivit a každá z nich má také své specifické cíle. Každý specifický cíl spočívá v promyšlení pedagoga, jakou schopnost, vlastnost či dovednost chce u dítěte rozvíjet. Klade si otázku, co se dítě danou činností naučí nového? Jakou vlastnost bude dítě zvolenou činností rozvíjet? Obecné, dílčí i specifické cíle musejí respektovat vnější i vnitřní podmínky výchovy (Bendl a kol. 2015).

Každý pedagog, který pracuje s dětmi ve volném čase, by měl znát zvláštnosti každého věkového období, aby byl schopen vhodně a adekvátně stanovit cíle pro danou činnost. Aby byly cíle vhodně voleny, je potřeba se zaměřit taktéž na vnější podmínky výchovy ve volném čase. Vnějšími podmínkami je zde myšleno prostředí, ve kterém výchova mimo vyučování probíhá. Prostory a vybavení se liší od druhu vykonávané činnosti (Hájek, Hofbauer a Pávková 2011).

2.3 Preventivní funkce volného času

Pedagog volného času nebo vychovatel se také ve své praxi může setkat s nežádoucími jevy, a to i přesto, že má nejlepší výchovné záměry. Vhodným postupem je, zaměřit se na příčinu vzniku takového jednání a chování. Pedagog by měl postupovat velmi opatrně, citlivě. Svým uváženým rozhodnutím a řešením situace by měl pedagog dále předcházet rozvinutí nežádoucího jevu (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

K patologickým projevům v období mladšího školního věku řadíme rovněž poruchy chování, do kterých spadají lži, domácí krádeže, útoky z domova, šikana a záškoláctví (Matějček 1991).

Narůstá agresivita dětí, zaznamenávají se vyšší počty šikany u dětí, děti žijí pouze zaměřeni na materiální spotřebu, zvyšuje se počet delikventních případů (Průcha 2015).

Nutno zmínit, že v dnešní době také masmédiá zvyšují sklony k sociálně-patologickým jevům. Vždyť právě děti jsou ve svém volném čase ovlivňovány tím, co vidí v televizi, na internetu, počítačových hrách. Tato média tak mají obrovský vliv na formování postojů, norem a hodnot dítěte. Ve velké míře dítě ovlivňují (Výrost, Slaměník, 2008). Jak zmiňuje Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s. 196) „*největší riziko hrozí dětem ve věku 8-12 let, pokud jsou pro ně masmédiá hlavním zdrojem informací a vytváření vzorů pro jednání a chování.*“ Média jsou nekonečným zdrojem modelového chování, se kterým se dítě může začít zvnitřňovat (Výrost, Slaměník 2008).

Jak již bylo výše zmíněno, pedagogika volného času má i preventivní funkci, jelikož pozitivně ovlivňuje trávení volného času dětí a mládeže. Současná vyspělá společnost potřebuje, aby jí byly zprostředkovány vhodné formy trávení volného času dětí a mládeže, neboť právě v této společnosti se začaly častěji vyskytovat patologické jevy v chování dětí a mládeže (Průcha 2015).

Jak uvádí Pávková (2002, s. 196) „*preventivní přístup může naopak již od dětství podněcovat individuální rozvoj osobnosti a její tvůrčí přístup, utvářet hodnotné vztahy k druhým lidem i k sobě samému, učit se doceňovat a využít čas lidského života (a tedy také volný čas) jako významnou hodnotu, kterou člověk může a má naplňovat konáním smysluplným a pro druhé prospěšným.*“

Všechna organizovaná zájmová činnost bývá označována za primární prevenci při předcházení patologických jevů. Je však zapotřebí v dětech ukotvit takové návyky a hodnoty, aby byl u dětí aktivován vnitřní obranný mechanismus. Plnohodnotně trávený

volný čas by měl sloužit k pozitivním návykům k aktivnímu a společensky žádanému trávení volného času (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Výchovná koncepce animace, jenž patří k preventivním funkcím pedagogiky volného času, byla v 70. letech rozvíjena německým pedagogem H. Opaschowským. Tento koncept je zaměřen na to, aby animátor co nejlepší motivací rozvíjel co nejvíce osobnost jedince skrze zájmové činnosti (Průcha 2015).

2.4 Zájmové vzdělávání

Vyplňování volného času dětí mladšího školního věku probíhá především na bázi zájmového vzdělávání. Většina zájmových činností probíhá ve formálním pojetí (kroužky, oddíly, kluby, sbory). Pokud jsou zájmové činnosti vedeny dobře, přinášejí tyto aktivity pocit uspokojení a pozitivní výsledky. Zájmové činnosti vedou pedagogičtí pracovníci nebo odborníci, kteří v těchto činnostech dosahují velkého úspěchu. Při zájmovém vzdělávání je nutné, aby pedagog dbal na tělesné i psychické zvláštnosti zúčastněných jedinců, rovněž volil vhodné metody a motivaci (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011) ještě uvádí třídění zájmové činnosti na pravidelnou, jenž zahrnuje činnost v zájmových kroužcích a příležitostnou. Do příležitostné zájmové činnosti spadají veškeré besedy, exkurze, výlety a soutěže.

Vyhláška č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání uvádí „*zájmové vzdělávání se uskutečňuje formou pravidelné denní docházky, pravidelné docházky nebo nepravidelné a příležitostné docházky.*“

Pravidelná zájmová činnost individuálně rozvíjí vlastnosti daného jedince avšak v zájmu činností celého zájmového kolektivu. U jedince rozvíjí jak tvůrčí, tak veřejně prospěšné činnosti jako jsou umělecké soutěže (výstavy uměleckých prací, koncerty, literární a dramatická tvorba), nebo ochrana životního prostředí (Hofbauer 2004).

Zájmová činnost by měla u jedince vyvolat kladné pocity, naopak zbaveno by mělo být pocitů negativních. Měla by být prostředkem relaxace, rozvojem seberealizace a podporovat by měla samostatnost. Pokud jsou zájmové činnosti vhodně podporovány a

podněcovány, rozvíjí se předpoklad, že i v pozdějším věku se bude jedinec těmito zájmovými činnostmi zabývat (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

2.4.1 Zařízení pro zájmové vzdělávání

Pokud se propojí oblast vzdělávací a zájmová, může se dosahovat dobrých výsledků v obou odvětvích (Bendl a kol. 2015).

Zájmové vzdělávání a výchova mimo vyučování je realizována v systému školských zařízení (Průcha 2015).

Ke školským zařízením, která podporují a provozují zájmové vzdělávání, můžeme zařadit školní družinu, školní klub, středisko volného času, domov mládeže, dětské domovy, základní umělecké školy, jazykové školy, tělovýchovné a sportovní organizace a různá sdružení (Zákony pro lidi 2022).

- **Školní družina** – je zaměřena na práci s dětmi prvního stupně základní školy. Posláním školní družiny je bezpečnost dětí, sociální, zdravotní a výchovná funkce. Školní družina by měla poskytnout dostatek prostoru pro odpočinek, ale rovněž aktivní činnosti po celém dni sezení ve vyučování. Měla by zde být široká nabídka zájmových činností, aby si dítě mohlo co nejvíce vyzkoušet a tím zjistit, v čem může být úspěšné. Zájmové činnosti by měly být voleny s ohledem na věk dětí a momentální rozpoložení (Bendl a kol. 2015). Základní činností školní družiny je bezesporu hra, která dítěti přináší kladné emoce a zážitky (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).
- **Školní klub** – zde se pracuje s dětmi středního školního věku a žáky druhého stupně základní školy. V tomto věku již mají děti vyhraněnější zájmy, jsou více samostatné. Práce probíhá na principu dobrovolnosti. Ve školních klubech sociální funkce ustupuje kamsi do pozadí, důležitá je zájmová činnost. Základem je pravidelnost zájmových útvarů, ale rovněž prostor pro spontánní aktivity (Pávková 2002). Není zde vhodné používat autoritativní výchovný styl. Pokud je zázemí školního klubu funkční a estetické, vzbuzuje u dětí druhého stupně základní školy přirozeně větší zájem. Škola si může sama stanovit úplatu, za kterou budou poskytovány zájmové činnosti ve školním klubu (Bendl a kol. 2015).
- **Středisko volného času** - zájmové aktivity jsou nabízeny dětem, žákům, studentům, ale i dospělým za úplatu. Pedagog nebo odborník, který zájmový útvar vede, musí počítat s věkově heterogenními skupinami. Střediska volného času nabízejí jak

pravidelnou zájmovou činností, tak příležitostně opakující se aktivity (soutěže, besídky, výlety, oslavy různých svátků). Neopomenutelnou aktivitou je táborová činnost, která probíhá především v době letních a zimních prázdnin (Bendl a kol. 2015). Probíhá zde individuální práce s jedinci, u kterých je dobré dojít k rozvoji nadání. Zahrnuje to práci jak s talentovanými a nadanými dětmi či žáky, nebo práci s handicapovanými jedinci. Každá tato práce má svá specifika. Střediska volného času rovněž pořádají soutěže vyhlášené MŠMT ČR (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

- **Domov mládeže** – je zařízení určené studentům středních škol a vyšších odborných škol, které jim zajišťuje ubytování, stravování a vede je k tomu, aby plnohodnotně využívali svůj volný čas. Čas je zde věnován přípravě na vyučování, která by měla být zohledněna dle studijní náročnosti a dle místních podmínek (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011). Domov také nabízí zájmové útvary, ale rovněž podněcuje studenty k příležitostným a rekreačním činnostem. Účast na těchto aktivitách je zcela na dobrovolnosti jedince, nejsou vhodné příkazy. Za ubytování a stravování je nutno zaplatit, výši úhrady stanovuje ředitel domova (Bendl a kol. 2015).
- **Dětský domov** - jedná se o zařízení ústavní výchovy, kde jsou umístěny děti od 3 do 18 let věku, avšak i tento subjekt dbá o plně hodnotné využívání volného času dětí a mládeže. Rovněž se snaží o rozvíjení zájmů dětí. Pedagogové participují na tom, aby děti prožívaly volnočasové aktivity jako děti žijící v rodinách (Pávková 2002). Výchovné působení domova je zaměřeno na dobu mimo vyučování, což je doba, než dítě odejde do školy a doba po návratu ze školského zařízení. Zde je důležité poskytnout dětem čas pro odpočinek, rekreaci, ale zároveň pro zájmové rozvíjení jedince. Dětský domov nabízí zájmové útvary, avšak větší apel je kladen na zájmové činnosti v uměleckých školách, ve sportovních oddílech (Bendl a kol. 2015).
- **Základní umělecké školy** - zaměřují se převážně na poskytování zájmových aktivit v hudebních, výtvarných, literárně-dramatických a hudebně-pohybových oborech. Rovněž se zaměřují na oblast esteticko-výchovnou (Pávková 2002).
- **Jazykové školy** - v těchto školských zařízeních je poskytována zájmová činnost zaměřená na cizí jazyky (Pávková 2002).
- **Tělovýchovné a sportovní organizace** - zde stojí za zmínku organizace Junák, která je součástí celosvětového skautského hnutí. Také není možno opomenout tělovýchovnou

a sportovní organizaci Sokol, sdružení podporující ochranu přírody Duha nebo rybářské, včelařské či chovatelské sdružení (Bendl a kol. 2015).

2.4.2 Zájmová činnost podle obsahu

Nabízenou zájmovou činností můžeme dělit podle obsahu na odpočinkové, rekreační, zájmové, výchovně-vzdělávací, sebeobslužné a veřejně prospěšné (Pávková 2002).

- **Odpočinkové činnosti** – mělo by se jimi dospět k odstranění únavy, neměly by být psychicky ani fyzicky náročné. Nejčastěji jsou používány po obědě, ale vhodné je zařazovat je dle potřeby i během dne. Odpočinková činnost probíhá rovněž v ranní družině, která probíhá před samotným vyučováním. Zde můžeme zařadit relaxační techniky, četbu, spontánní povídání, procházku, klidové hry (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).
- **Rekreační činnosti** – pod těmito činnostmi je možné si představit fyzické aktivity, které rovněž mají odbourat únavu ze školního vyučování, avšak jsou trošičku náročnější než odpočinkové aktivity. Patří zde aktivity zaměřené na turistiku, sportovní aktivity, náročnější tělovýchovné aktivity a manuální práce. Aby bylo dosaženo také zdravého psychického vývoje je vhodné rekreační činnosti provozovat venku (Pávková 2002).
- **Zájmové činnosti** – tyto aktivity u dětí podporují rozvoj a ukotvení zájmů. Tvoří nejdůležitější součást v pedagogickém ovlivňování volného času. Zájmové činnosti rozvíjí specifické schopnosti dítěte a podílejí se na utváření životního stylu. Vhodným podporováním a prohlubováním zájmů dítěte je přispíváno k duševnímu zdraví (Pávková 2002).
- **Sebeobslužné činnosti** – zde zařazujeme aktivity spojené s osobní hygienou, návyky na pořádek, samostatnost dítěte, dbáme rovněž na kulturu stolování, důležitým zaměřením jsou správné návyky při jednání s lidmi (Pávková 2002).
- **Výchovně-vzdělávací činnosti** - zaměřeno na aktivity spojené s povinnou školní docházkou a s vyučováním obecně. Rovněž je zde rozvíjeno a prohlubováno učivo z vyučování. Jako nejlepší metoda se zde jeví didaktická hra (Pávková 2002).
- **Veřejně prospěšné činnosti** – jedná se o činnosti, které v dětech vzbuzují potřebu vykonávat činnost ve prospěch druhých lidí. Mohou zde být zařazeny aktivity, kdy děti

pomáhají slabším či nemocným osobám, podílejí se na ochraně životního prostředí. Pokud pedagog vhodně působí, rozvíjí kladné charakterové vlastnosti dítěte (Pávková 2002).

- ***Příprava žáků na vyučování*** – tato činnost má v ŠD své místo. Dříve plnila školní družina především sociální funkci a příprava na vyučování byla vyžadována. V dnešní době není povinně zařazována, ale školní družina se nebrání ji nabídnout. Často je zprostředkována především zábavnou formou - formou didaktických her, umožňuje upevňování učiva na exkurzích nebo vycházkách do přírody (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Kominarec (2003) ještě dělí zájmové činnosti podle obsahu na činnosti společenskovední, přírodovědné, pracovní (technické), sportovní, turistická činnost a estetické. V těchto zájmových činnostech se zpravidla navazuje na jednotlivé předměty ve školní výuce, přičemž zájmová činnost na nižším stupni základních škol má všeobecnější charakter, avšak na vyšším stupni základních škol bývá více diferencovaná.

3 ŠKOLNÍ DRUŽINA

Následující kapitola se zaměřuje na oblast školní družiny a popisuje, jaké činnosti by měly být ve školní družině realizovány. Zmiňuje legislativní uchopení školní družiny a dokumentaci vedenou ve školní družině.

3.1 Charakteristika ŠD

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy definuje školní družiny jako: „*školská zařízení, která poskytují zájmové vzdělávání žákům z jedné nebo několika základních škol podle vlastního vzdělávacího programu, který jim umožňuje výrazně se profilovat podle zájmů a potřeb žáků. Školní družina slouží výchově, vzdělávání, rekreační, sportovní a zájmové činnosti žáků v době mimo vyučování.*“ (MŠMT ČR, 2017).

Školní družina je určena především žákům nižšího stupně ZŠ v době mimo vyučování (Průcha, Mareš, Walterová 2003). Školní družina je určena žákům mladšího školního věku, kteří jsou do školní družiny přihlášení k pravidelné docházce vyplněním zápisního lístku. Školní družina také poskytuje zájmové útvary, do kterých mohou docházet žáci, kteří nejsou přihlášení k pravidelné docházce. Zájmové útvary jsou poskytovány za úplaty. Výši úplaty stanovuje ředitel. Školní družina probíhá převážně v odpoledních hodinách, ale nabízena je často i před vyučováním – ranní družina, kde jsou nabízeny odpočinkové aktivity. Školní družina se dělí na oddělení, která se naplňují maximálně do počtu 30 žáků (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011). Školní družina je dětem k dispozici ve dnech, kdy probíhá školní vyučování a o prázdninách, avšak po projednání se zřizovatelem může být činnost školní družiny přerušena v době školních prázdnin. Tuto informaci je ředitel školy povinen umístit na veřejně přístupné místo, případně nabídnout rodičům a zákonným zástupcům žáků informaci o možnosti vzdělávání v jiné družině (Zákony pro lidi, 2022).

Školní družina poskytuje dětem prostor k odpočinku, ale zároveň nabízí řadu rozmanitých aktivit. V průběhu odpoledne družina nabízí všechny druhy aktivit – odpočinkové, rekreační i zájmové. Vhodné jsou nejrůznější pohybové hry, ale dětem by měl být umožněn spontánní pohyb a aktivity. Spontánní aktivitou je rozuměna neorganizovaná hra nebo činnost při pobytu venku, neorganizovaná hra v ranní družině.

Nedílnou součástí ŠD je rovněž ukotvování hygienických návyků u dětí (Bendl a kol. 2015).

Pravidelná činnost ve školní družině může být doplněna ještě příležitostnou činností, která nabízí aktivity ještě nad rámec práce v jednotlivých odděleních. Může to být projektový den, vystoupení, karneval, diskotéka, drakiáda. Jak již bylo zmíněno výše, školní družina poskytuje odpočinkovou činnost, jež by měla být zařazena po obědě. Jedná se o poslechovou činnost, klidové hry nebo relaxaci. Měla by být prostředkem k regeneraci sil. Rekreační činnosti jsou zařazovány ve školní družině v odpoledních hodinách, především při pobytu dětí venku. Jedná se o organizované hry, soutěživé hry s pravidly, ale rovněž o spontánní aktivity. Rekreační činnosti slouží také k obnově sil, ale i k psychohygieně. Stěžejní aktivitou v mladším školním věku je hra. Zájmové činnosti jsou dětem nabízeny, aby dále rozvíjely svůj talent, svou osobnost a dovednosti. Pedagog by si měl všimnout, jak zájmová činnost rozvíjí vlastní aktivitu u dětí. Zájmové činnosti by měly v dítěti vyvolat pocit radosti a uspokojení z výsledné práce (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

3.2 Legislativní uchopení ŠD

Jak zmiňuje Hájek, Hofbauer, Pávková (2011, s. 203) „*Školy a školská zařízení tvoří vzdělávací soustavu, která se řídí zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.*“ Aby mohly školy a školská zařízení poskytovat vzdělávání dětem, žákům a studentům, musí být zapsány ve školském rejstříku. Je to podmínka pro získání financí ze státního rozpočtu. Žádost o zapsání do tohoto rejstříku podává zřizovatel, většinou tedy obec nebo kraj. Školská zařízení se řídí vyhláškami, které vydává MŠMT ČR (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Školní družina je definována ve vyhlášce č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání. Tato vyhláška vymezuje, že „*...hlavním posláním je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků a částečně taky dohledu nad žáky. Školní družina patří ke školským zařízením určeným pro zájmové vzdělávání žáků jedné nebo několika škol. Existují zejména při základních školách, bývají však zřizovány rovněž při školách mateřských nebo speciálních nebo jako samostatná zařízení*“ (Vokáč 2015, s. 211).

Vyhláška 74/2005 Sb. vymezuje, že účastníkem zájmového vzdělávání jsou jak žáci, tak zákonní zástupci, pedagogové a jiné fyzické osoby.

Vyhláška dále uvádí, a to v § 8, že:

- *Školní družina umožňuje zájmovou činnost jedné nebo více školám, také dětem v přípravné třídě.*
- *Družina poskytuje výchovně – vzdělávací činnost ve dnech školního vyučování a také o prázdninách. Po dohodě se zřizovatelem může být činnost zařízení přerušena po dobu prázdnin.*
- *Družina poskytuje dětem i odpočinkovou činnost.*

V § 9 příslušné přihlášky je zmiňováno, pro koho je družina určena:

- *Především je družina určena pro žáky prvního stupně základní školy.*
- *Dále může do družiny docházet dítě z víceletého gymnázia, z přípravných tříd, ale i žák z vyššího stupně základní školy, pokud není přijat k pravidelné docházce ve školním klubu.*
- *K docházce do družiny je potřeba odevzdat vyplněnou písemnou přihlášku s uvedením rozsahu docházky a způsobem odchodu dítěte ze školní družiny.*

Organizační struktura je uvedena v § 10, kde je uvedeno:

- *Děti přihlášené k pravidelné docházce do družiny jsou rozděleny do oddělení.*
- *Každé oddělení může mít nejméně 20 účastníků.*
- *Oddělení se naplňují maximálně do počtu 30 dětí.*
- *Ředitel může upravit provoz družiny dle místních podmínek.*
- *Ředitel rovněž stanoví maximální počet dětí na jednoho pedagogického pracovníka, s ohledem na specifické potřeby a bezpečnost dětí (Zákony pro lidi 2022).*

3.2.1 Statistika MŠMT

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také publikuje skutečnost, že do roku 2018/2019 bylo množství ŠD stabilní, ale stále se navyšoval počet zapsaných žáků k pravidelné docházce. V roce 2018/2019 byl vůbec nejvyšší počet zapsaných žáků k pravidelné docházce do ŠD a to 339 037 žáků. Ze statistiky je rovněž patrné, jak se skokově snížil počet zapsaných dětí k pravidelné denní docházce po první vlně onemocnění Covid-19 v naší republice. V roce 2020/2021 bylo přihlášeno pouze 330 471 žáků k pravidelné denní docházce do školní družiny. V loňském školním roce (2021/2022) se opět navýšil počet žáků a to na 333 838, kteří jsou přihlášeni k pravidelné denní docházce do školní družiny. Rovněž se nepatrně navýšil počet školních družin. V roce 2021/2022 bylo podle statistiky evidováno 4 159 školních družin. Jak statistika MŠMT uvádí, během pěti let se také zvýšil počet vychovatelů, kteří pečují o děti ve školních družinách. V roce 2017/2018 to bylo 14 169 vychovatelů a 1 744 ostatních pedagogických pracovníků, v roce 2021/2022 působilo na děti již 15 557 vychovatelů a 2 237 ostatních pedagogických pracovníků. (MŠMT ČR, 2022).

3.2.2 Požadavky na prostředí ŠD

Prostředí, ve kterém probíhá činnost ŠD a zájmového vzdělávání působí na psychickou stránku dětí. Pedagogické ovlivňování volného času by mělo být situováno do prostor, které odpovídají hygienickým, pedagogickým i estetickým požadavkům. Prostory, kde probíhá zájmová činnost, musí být k tomuto účelu vhodně uzpůsobeny. Důležitá je především velikost prostoru vzhledem k počtu zúčastněných dětí, dále možnost větrání těchto prostor, teplota v místnosti, čistota, hlučnost a také vybavení potřebným a odpovídajícím nábytkem (Zákony pro lidi, 2022).

Přihlíženo by mělo být také k věku účastníků volnočasového zařízení, vybavení by mělo korespondovat s výchovnými a volnočasovými aktivitami. Není vhodné, aby v prostorech, kde probíhají volnočasové činnosti, bylo uspořádání třídy jako při vyučování. Je dobré, aby si děti mohly hrát ve skupinkách, ale také umět poskytnout prostor pro soukromí. Nezbytným požadavkem na prostory je estetická úprava prostředí. Na ní se mohou podílet rovněž účastníci volnočasových aktivit. S vhodně voleným

estetický prostředím souvisí duševní hygiena. Kde se děti dobře cítí, dokáží si také kvalitně odpočinout a relaxovat (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

3.3 Dokumentace školní družiny

Každé školské zařízení je povinno vést dokumentaci dle zaměření a nabízených činností. Školní družina vede pedagogickou dokumentaci – *Přehled výchovně vzdělávací práce*, jenž dokládá činnosti školní družiny. Musí být podepsána ředitelem školy, který tímto schvaluje počet zapsaných žáků do příslušného oddělení a rovněž stvrzuje týdenní skladbu činností. Zaznamenávají se zde aktivity, které jsou realizovány během pobytu dětí ve školní družině a rovněž se zde vede docházka dětí. Školní družina disponuje *Docházkovým sešitem*, kde jsou zapisovány děti ranní školní družiny. Další dokument, který je nezbytný pro školní družinu, je *Zápisový lístek*. Ten slouží jako přihláška do školní družiny. Musí v něm být uvedeno, jak bude dítě ze školní družiny vyzvedáváno, uvádí se zde zdravotní stav žáka (alergie, chronická onemocnění) a rovněž kontakt na zákonné zástupce dítěte. Jelikož školní družiny nabízí zájmové útvary, i ty musejí vést svou dokumentaci, která je na zvláštních tiskopisech, do kterých se zaznamenává seznam účastníků, docházka a popis činnosti v jednotlivých hodinách (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Každá školní družina musí mít svůj *Vnitřní řád školní družiny*, který určuje provoz školní družiny, měli by s ním být seznámeni všichni rodiče, jejichž dítě školní družinu navštěvuje. Ve Vnitřním řádu školní družiny by neměly chybět podstatné ukazatele jako je vymezení provozní doby ŠD, které prostory ŠD užívá, komu je ŠD určena. Nesmí zde chybět práva a povinnosti žáků a zákonných zástupců. Dále zde musí být objasněno přihlašování dětí do ŠD, podmínky pro docházku do ŠD a podmínky pro odchody žáka ze ŠD. Vymezena by měla být výše platby za pobyt dítěte ve ŠD. Zmíněno by mělo být, kdo má zodpovědnost za děti v době pobytu v ŠD, rovněž jak bude zajištěna bezpečnost dětí. Stručně by měl být nastíněn režim školní družiny. V závěru by neměl chybět popis postupu vychovatelky při nevyzvednutí žáka do stanovené doby (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

4 OSOBNOST VYCHOVATELE

V nejobecnější rovině je za pedagoga považován každý, kdo vychovává a vzdělává, tedy i rodič. V užším pojetí pojmu pedagog je odborník v pedagogických vědách (Bendl a kol. 2015).

Všichni pedagogové se svou činností a výchovnými metodami podílejí na utváření osobnosti vychovávaných jedinců. Pedagogové by se měli vzájemně podporovat, respektovat a neměla by váznout vzájemná informovanost (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Pedagogickým pracovníkem jsou učitelé, pedagogové volného času, speciální pedagogové, vychovatelé, trenéři, vedoucí pedagogičtí pracovníci, ale také asistenti pedagoga. Jelikož jsou to různé profese, byť pedagogické, je u každé z nich požadován jiný stupeň vzdělání, který je dané profesi určen příslušnými dokumenty. V zájmové a mimoškolní pedagogice se nejvíce uplatňují pedagogové volného času a vychovatelé. Vychovatelé se uplatňují především na půdě školních družin, školních klubů, v domovech dětí a mládeže či internátech. Pedagog volného času nejčastěji působí ve střediscích volného času nebo stanicích zájmových činností (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Jak uvádí Tomášek (1992, s. 89) „*je-li vychovatel osobností dokonalou, pak se i slabší metodou může dopracovat krásných výsledků. Není-li touto osobností, selže i nejlepší výchovná metoda.*“

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů definuje pedagogického pracovníka takto: „*Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu, je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.*“ Tento zákon také definuje povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, jímž si upevňují, prohlubují a obnovují svou kvalifikaci.

Vychovatel ve školní družině má přímou pedagogickou činnost stanovenou v rozsahu 28-30 hodin týdně. Vedoucí vychovatel má tuto činnost stanovenou na 17-25 hodin týdně, odvíjí se od počtu oddělení ve školní družině (Zákony pro lidi 2022).

Pro práci vychovatele či pedagoga volného času je velmi důležitý pedagogický talent. Je to dar, který napomáhá osobnosti pedagoga, aby pochopil jednání a duševní rozpoložení vychovávaného a za použití správných výchovných metod dospěl ke kvalitnímu pedagogickému ovlivňování volného času (Tomášek 1992).

Osobnost pedagoga by měla obsahovat rysy trpělivosti, porozumění, vyrovnanosti, laskavosti a spravedlivosti. Samozřejmě by neměl chybět kladný vztah k dětem, schopnost organizovat práci a zodpovědný přístup k výchově. V neposlední řadě je důležité celoživotní vzdělávání a ochota poučit se z vlastních chyb. Dobrý pedagogický pracovník by měl být schopen všimnout si individuálních osobnostních rysů jedince (Špánik 1994).

Vychovatelé zpravidla působí na základních školách, středních školách, pedagogové volného času zaměřují svou činnost ve střediscích volného času, v domovech dětí a mládeže (Bendl a kol. 2015).

Osobnost vychovatele by měla zahrnovat veškeré osobnostní vlastnosti, které přímo či nepřímo ovlivňují vychovávaného jedince. Mezi vlastnosti vychovatele, které přímo působí na výchovu dítěte, můžeme zařadit spravedlnost, pravdomluvnost, pevnou vůli a upřímnost. Dále přátelský přístup k dětem, empatie, schopnost komunikovat s dětmi, schopnost poradit a pomoci při řešení konfliktních situací mezi žáky. Neměli bychom opomenout smysl pro humor, optimistický přístup k životu a trpělivost. K nepřímým činitelům zahrnujeme věk a pohlaví vychovatele, ale také zevnějšek – upravenost, vystupování a typické výrazové prostředky. Ačkoli si to málokdo uvědomuje, všechny tyto vlastnosti utvářejí celkovou osobnost pedagogického pracovníka (Kominarec 2003).

4.1 Pedagogicko – psychologické požadavky na vychovatele školní družiny

Tyto požadavky souvisí s dosaženým vzděláním daného pedagogického pracovníka. Kdysi se vzdělání vychovatele dosahovalo středoškolským studiem, nyní může

vychovatel dosáhnout studia v bakalářském programu či magisterským studiem na vysoké škole (Kominarec 2003).

Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících v §16 uvádí, že vychovatel získává odbornou kvalifikaci:

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 10, 12 a 14,

c) vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle písmen a) a b) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném vysokou školou, nebo

2. studiem pedagogiky,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo na pedagogiku volného času nebo na speciální pedagogiku nebo na sociální pedagogiku,

e) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene d) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo na přípravu učitelů základní školy nebo střední školy, nebo

2. studiem pedagogiky,

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času,

g) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na vychovatelství, nebo

h) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene f) a g) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství

nebo sociální pedagogiku nebo pedagogiku volného času nebo přípravu učitelů základní školy nebo střední školy (Zákony pro lidi, 2004).

Stupněm dosaženého vzdělání je rovněž ovlivněno platové zařazení. Pedagogicko – psychologické požadavky vychovatele jsou podmíněny úspěšným studiem pedagogiky a psychologie. Důležitá je také znalost metodologie a z praxe je důležitý rozvoj pedagogické tvořivosti. Pedagog volného času i vychovatel by měl být schopen inovovat pedagogickou činnost jak v teorii, tak praxi, měl by být schopen tvořit si pomůcky pro svou práci, měl by umět děti zaujmout a vytvářet pro děti zajímavé projekty (Kominarec 2003).

Jak uvádí Grecmanová (1998, s. 169, 170) „*Pedagogicko-psychologické vzdělání neznamená jen osvojení si teoretických vědomostí o cílech, prostředcích, principech, metodách a formách výchovné práce, ale též soubor praktických pedagogických a metodických schopností a návyků, které pedagogovi umožňují přenést jeho teoretické vědomosti do praktické činnosti se žáky.*“

4.2 Specifika práce vychovatele

Každá oblast výchovy má svá specifika. Výchova v rodině je tomu značným důkazem, neboť je to výchova neformální. Že budou mít rodiče vzdělání pedagogického směru, se neočekává. Velkou roli zde hraje silné emocionální pouto mezi účastníky výchovy. Rovněž styly výchovy jsou v rodinách velmi odlišné. Také výchova po vyučování, v rámci pobytu dítěte ve školní družině či školním klubu je považována za neformální výchovu. Hlavním rysem je zde dobrovolná účast, od čehož se odvíjí přístup vychovatele, neboť musí zaujmout svou osobností. Velká váha je zde rovněž kladena na umění motivovat děti k jednotlivým činnostem (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011).

Zájmové vzdělávání by mělo zahrnovat širokou nabídku aktivit. Dobrovolnost zde spočívá v účasti na nabízených aktivitách. Zde je nutné, aby vychovatelé nabízeli dětem širokou škálu činností, aby si jedinec mohl vybrat, co ho vnitřně naplňuje a baví. Z hlediska dobrovolnosti zde vychovatel co nejméně zakazuje, přikazuje a trestá. Neformální přístup s sebou nese svá rizika, a to především ze strany nerespektování

autority pedagoga vychovávaným jedincem. To může mít za následek problémy v chování a vznik nekázně (Bendl a kol. 2015).

Dalším specifikem v práci vychovatele je pružnost reagování na momentální rozpoložení dětí či okolní vnější vlivy. Vychovatel by měl být schopen volit vhodné aktivity vzhledem k počtu dětí, k jejich psychickému i fyzickému rozpoložení, měl by umět volit aktivity dle aktuálního počasí či k aktuálním událostem, které předcházejí návštěvě školní družiny. Vychovatel by měl vést s dětmi demokratický způsob výchovy, tj. takový, ve kterém mají děti dostatek volného prostoru pro svou spontánní činnost, vyjádření vlastních názorů a pocitů, ale zároveň respektují vedoucí roli vychovatele (Bendl a kol. 2015).

V neposlední řadě patří ke specifickým práce vychovatele práce s věkově heterogenní skupinou dětí. Pro někoho se toto složení dětí různého věku může zdát jako problémové, pro dobrého vychovatele to však může být jistá výhoda. Starší děti mohou jít mladším žákům příkladem jak v práci ve školní družině, tak také svým chováním. Mohou být pro vychovatele pomocným článkem. Naopak mladší žáci se mohou od starších spoustu věcí naučit, osvojit si kladné vzorce chování. Vzniká zde ale riziko v negativním vzorci chování, kdy především starší chlapci se v družině nudí a mohou mladším dětem záměrně ubližovat. Kvalitní pedagog by měl takovému chování předcházet vhodně volenými aktivitami. Přinejmenším si negativního chování všimnout a dokázat na toto chování reagovat (Bendl a kol. 2015).

Dalším možným specifikem v práci vychovatele je pozorování dětí při nejrůznějších činnostech. Jak uvádí Bendl a kol. (2015, s. 257) „*pozorování přirozeného chování dětí ve školní družině může vychovateli pomoci odkrýt řadu charakteristik a potřeb dítěte, které zůstává v průběhu vyučování a běžného školního provozu nepoznány.*“ Jako žádoucí se zde jeví vzájemná informovanost mezi třídním učitelem a vychovatelem, neboť spouštěčem nevhodného chování a jednání u dítěte může být neúspěch ve škole, ale také negativní situace v rodině. Pokud bude vychovatel dostatečně informován, může nežádoucímu chování předcházet (Bendl a kol. 2015).

5 CHARAKTERISTIKA KONKRÉTNÍHO ZAŘÍZENÍ – ZŠ SLAVKOV

Základní škola a Mateřská škola ve Slavkově je úplnou základní školou s pěti součástmi – základní škola, mateřská škola, školní klub, školní družina a výdejna stravy při MŠ. Zřizovatelem je obec Slavkov.

Současná kapacita školy je 330 žáků. Základní školu navštěvuje v posledních letech zhruba 300 žáků, slavkovské děti tvoří něco přes polovinu tohoto počtu. Od roku 1990 se naše škola stala spádovou školou pro děti druhého stupně z Dolních Životic a Litultovic, díky intervenci rodičů k nám již pátým rokem dojíždí část žáků z další obce našeho regionu Otice. Dále se u nás vzdělávají děti z Hertic, Lhotky u Litultovic, Sádku, Jakartovic, Uhlířova, Hlavnice, Bohdanovic a Opavy.

Původní budova školy byla postavena po 2. světové válce. U školy byla vybudována tělocvična a kulturní dům, který je se školou propojen. Dále zde byla provedena rozsáhlá přístavba dalších učeben, prostor školní družiny a školní jídelny. Budova prošla rozsáhlou rekonstrukcí a v roce 2015 byla realizována přístavba ze severní strany budovy. Škola disponuje třinácti kmenovými třídami, které jsou všechny vybaveny nastavitelným nábytkem, počítačovou technikou s interaktivní tabulí. Naleznete u nás také počítačovou učebnu, třídu pro výuku hudební výchovy, studovnu pro žáky, cvičnou kuchyni, v suterénu výtvarnou a keramickou dílnu s keramickou pecí, školní dílnu a tělocvičnu, ke které byla přistavěna posilovna.

Budova školy leží uprostřed velkého pozemku, který je osázen zelení. Před školou mají žáci k dispozici park, sportovní a pohybovou činnost umožňují tři hřiště, z nichž jedno je s umělým povrchem, relaxační prostory pro školní družinu a školní klub, navazující víceúčelová plocha s rozsáhlým travnatým hřištěm. Rovněž dětem slouží nově zrekonstruované hřiště s moderními hracími prvky.

Školní klub pracuje v suterénních prostorách, kde mají k dispozici klubovnu s přímým vstupem na hřiště (Základní škola Slavkov, 2016).

5.1 Školní družina Slavkov

Zdejší školní družina využívá pro své rekreační a zájmové činnosti tři herny vybavené koberci, moderním nábytkem a spoustou herních prvků. Děti, které navštěvují školní družinu, mají k dispozici více jak tři desítky stolních a deskových her, pro konstruktivní činnosti mohou děti využít koutek vybavený stavebnicemi (lego, Seva, kostky, vláčko-dráha, Poly M). Děti mohou využívat zásobu dětských knih a časopisů, jež si mohou pročítat v klidové zóně, kde mají dvě pohodlné pohovky. Školní družina je rovněž výborně vybavena výtvarnými potřebami. K výtvarným činnostem je využívána menší třída, ve které momentálně z kapacitních důvodů probíhá v dopoledních hodinách běžná výuka. K pracovním činnostem se rovněž využívají prostory školní družiny, kde mají děvčata k dispozici i dva šicí stroje, ale děti také využívají dřevodílnu v suterénu školy nebo keramickou dílnu s novou keramickou pecí. Pro zájmovou činnost (vaření) děti využívají cvičnou kuchyni. V areálu školy jsou umístěny vzdělávací tabule, jež jsou zaměřeny na oblast dopravní výchovy a přírodovědy. Vhodně volenými aktivitami tak vychovatelky školní družiny prohlubují u dětí nabyté učivo z jednotlivých předmětů.

Jelikož se škola nachází v rozlehlém areálu, mají děti k dispozici spoustu travnaté plochy pro své hry. Fotbalové hřiště, hřiště s umělým povrchem, nové hřiště s herními prvky a nově zrekonstruovaná velká pískoviště. Školní družina je nadstandardně vybavena sportovními pomůckami, jež čítají na dvě desítky koloběžek, šlapadla, hřiště na ringo, kriket či pétanque. Děti mají k dispozici míče na fotbal, basketbal, volejbal, vybíjenou nebo miniházenou. Velmi oblíbený je u dětí florbal, pro který mají děti plné vybavení. V teplejších měsících je hojně využíváno pískoviště, kde mají děti nejrůznější herní soupravy, naopak v zimních měsících mohou děti využívat na dvě desítky bobů a sjezdových lopat k zimním radovánkám.

Školní družina ve Slavkově nabízí dětem více jak dvě desítky zájmových útvarů, jež vedou jak odborníci – externisté, tak učitelé ZŠ, ale především vychovatelky školní družiny. Poplatek za zájmové činnosti je 200Kč/rok, jelikož je tato oblast z velké míry podporována a financována zřizovatelem, tedy obcí. Chceme tak umožnit zájmové vzdělávání všem dětem.

Místní družina má čtyři oddělení. Každá vychovatelka má svou kmenovou třídu, pro kterou si připravuje veškeré činnosti. V průběhu odpoledne se všechny oddělení spojují dohromady a činnosti probíhají společně. Vzniká tak interakce mezi všemi žáky,

kdy mladší žáci nabývají zkušenosti od starších dětí a naopak starší žáci jsou ohleduplnější k mladším spolužákům.

Školní družinu mohou děti navštěvovat ráno před vyučováním od 6.15 – 7.45 hodin, kde je realizována především klidová činnost, poté odcházejí děti do tříd. Odpolední družina probíhá v čase od 11.30 – 16.00 hodin, kde jsou dětem nabízeny všechny druhy činností – odpočinková, rekreační i zájmová. Od 15.00 – 16.00 hodin probíhají pouze zájmové kroužky (ŠVP školní družiny a školního klubu Slavkov, 2021).

5.2 Základní pedagogická dokumentace instituce

Docházkový sešit – vede vychovatelka ranní družiny

Zápisní lístky – vychovatelky školní družiny a školního klubu

Řád a vnitřní řád školní družiny a školního klubu

Přehled výchovně-vzdělávací práce (Třídni kniha) – vede si každá vychovatelka ve svém oddělení

Celoroční plán práce školní družiny – k nahlédnutí v odděleních, na webu školy

Provoz školní družiny – na webových stránkách

Měsíční plány školní družiny – umístěny na nástěnkách v každém oddělení, na webu školy

ŠVP školní družiny, RVP

Plánovaná pracovní doba vychovatelek

Rámcový plán činností školní družiny

Plán je sestaven z různých aktivit chronologicky po jednotlivých měsících. Plán je možné měnit podle aktuálního dění kolem nás a podle potřeb dětí a počasí. Sestaven na téma *Z pohádky do pohádky*. K nahlédnutí je na webových stránkách školy a v jednotlivých odděleních školní družiny a školního klubu.

Vnitřní řád ŠD a Vnitřní řád ŠK stanovuje pravidla chování žáků ve školní družině a školním klubu, práva a povinnosti žáků, zákonných zástupců a další ustanovení. Řád je celoročně vyvěšen na přístupném místě a jsou s ním prokazatelně seznámeni žáci i zákonní zástupci. Je přílohou ŠVP.

Činnost v zájmových útvarech je evidována na zvláštních tiskopisech, jenž obsahují jmenný seznam účastníků, jejich docházku a záznam o činnosti na jednotlivých setkáních – vede si každý vedoucí zájmového kroužku (Základní škola Slavkov, 2016).

Podmínky přijímání žáků a průběhu vzdělávání v ŠD a ŠK

Do ŠD jsou přijímáni žáci na základě řádně vyplněné a odevzdané přihlášky (zápisový lístek) a zaplacení poplatku, jenž určuje ředitelka školy po dohodě se zřizovatelem. Poplatek je ve výši 200Kč/školní rok. Přihláška je platným dokumentem školského zařízení. Po přijetí se na žáky vztahují veškerá práva a povinnosti účastníka zájmového vzdělávání v naší ŠD.

Rovněž do ŠK jsou přijímáni žáci na základě řádně vyplněné přihlášky a zaplacení poplatku. Do školního klubu jsou přijímáni žáci k pravidelné docházce do zájmových útvarů. Osobní data žáků se zapisují do školní matriky a školní dokumentace, vedené podle školského zákona. Po přijetí se na žáky vztahují veškerá práva a povinnosti účastníka zájmového vzdělávání v našem ŠK. Jednotliví vedoucí zájmových útvarů vedou evidenci o práci v zájmovém kroužku na speciálních tiskopisech, kde taktéž uvádějí jmenný seznam všech účastníků a záznam o práci na jednotlivých schůzkách (Vnitřní řád školní družiny Slavkov, Vnitřní řád školního klubu 2022).

6. HRUBÁ MOTORIKA A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

V praktické části diplomové práce bylo realizováno průzkumné šetření, jenž probíhalo ve školní družině při Základní škole ve Slavkově. V průzkumu bylo použito dotazníkového šetření. Vzhledem k tomu, že respondenti byli z řad dětí a jejich rodičů, byly zhotoveny dvě varianty dotazníku. V následujících subkapitolách uvádím metodologii průzkumu, seznamuji se souborem respondentů a objasňuji celkový průběh průzkumného šetření. Analýzy výsledků uvádím ve dvou rovinách. Nejprve vyhodnocuji dotazník určený dětem a poté vyhodnocuji dotazník, jež byl sestaven pro rodiče dětí. Závěrem kapitoly porovnávám výsledky obou dotazníkových šetření.

6.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumné části bude shrnout získané poznatky z oblasti hrubé motoriky a koordinace pohybů u dětí mladšího školního věku. Dále sestavit vhodnou testovací baterii, podle které bude vyhodnocena hrubá motorika u dětí mladšího školního věku. Vyhodnocování bude probíhat v závislosti na pobytu dětí v ŠD a zapojování se do různorodých aktivit a zájmových útvarů.

6.2 Plán výzkumu

Výzkumné šetření bylo rozfázováno do jednotlivých kroků, které na sebe logicky navazovaly. Jednotlivými kroky bylo:

- Prostudovat odbornou literaturu, která se vztahuje k dané problematice.
- Sestavit dotazník pro děti, pomocí kterého zjistím, zda se děti věnují pohybovým aktivitám a zda družina sehrává roli při rozvoji motoriky u dětí. Dotazníkovým šetřením zjistit kolik žáků navštěvuje školní družinu a jak často. Zda děti navštěvují zájmové kroužky a jak často.

- Sestavit dotazník pro rodiče, jehož pomocí zjistím, co rodiče očekávají od pobytu dítěte ve školní družině. Dále zjistit, jaké aktivity by rodiče ve školní družině preferovali a zda vnímají pobyt dítěte ve školní družině jako přínosný.
- Provést dotazníkové šetření a vyhodnotit zvláště výsledky dotazníků pro děti a zvláště dotazníků pro rodiče.
- V dotazníkovém šetření u dětí porovnat výsledky mezi pohlavími.
- Získaná data z obou šetření vzájemně porovnat.

6.3 Výzkumné otázky

HVO 1: Jakou roli hraje školní družina v rozvoji motoriky u dětí mladšího školního věku?

- **DVO 1:** Jak často navštěvují děti školní družinu?
- **DVO 2:** Zapojují se děti do všech nabízených volnočasových aktivit?
- **DVO 3:** Navštěvují děti zájmové útvary nabízené školní družinou?
- **DVO 4:** Jaké neorganizované činnosti upřednostňují děti ve školní družině?

HVO 2: Jaké organizované volnočasové aktivity preferují děti mladšího školního věku?

- **DVO 1:** Jaké volnočasové aktivity preferují děti, pokud nemají žádný zájmový útvar?
- **DVO 2:** Jaké volnočasové aktivity ve školní družině by pro své děti uvítali rodiče?
- **DVO 3:** Co od školní družiny očekávají děti a co rodiče dětí?

6.4 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl tvořen žáky prvního stupně Základní školy Slavkov, ve věkovém rozmezí 6 – 12 let. Školní družina má kapacitu 120 žáků a tomuto počtu žáků byly rozděleny dotazníky. Dále bude v empirické části použito toto rozdělení. Ze 116 vyplněných dotazníků bylo pouze 9 dětí, které nenavštěvují školní družinu a 107 dětí, které alespoň jednou týdně docházejí do školní družiny.

Dalším výzkumným souborem byli rodiče dětí navštěvující první stupeň Základní školy Slavkov. Rodiče byli požádáni o vyplnění krátkého dotazníku elektronickou formou.

6.5 Metodika práce

Diplomová práce se ve své empirické části zabývá zhodnocením rozvoje motoriky u dětí mladšího školního věku za podpory vhodně volených aktivit ve školní družině. Rovněž hodnotí, jaké volnočasové aktivity preferují děti mladšího školního věku. Podstatou výzkumné části je zhodnotit motorické a koordinační schopnosti dětí v závislosti na tom zda navštěvují nebo nenavštěvují ŠD a zájmové útvary. Měření bylo provedeno pomocí dotazníků, které byly sestaveny pro účely diplomové práce.

6.5.1 Metoda sběru dat

Výzkumník si pro zjišťování dat zvolil kvantitativní výzkum - dotazníkovou metodou. Kvantitativně orientovaný výzkum byl zvolen především z důvodu systematickosti a přesnosti, která je právě pro tento výzkum typická. (Skutil a kol. 2011). Chráška (2016, s. 12) ve své publikaci definuje kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum jako: „ *záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“ Výstupem kvantitativního výzkumu jsou zpravidla grafy a tabulky, ve kterých jsou zaznamenány informace o sledovaném (zkoumaném) jevu v cílové populaci (Tahal a kol. 2017).

K získání dat v kvantitativním výzkumu potřebuje výzkumník konkrétní výzkumný nástroj, jímž bude dotazník. Dotazník je nejpoužívanějším nástrojem ke zjišťování údajů v kvantitativním výzkumu (Gavora 2000). Dotazník se využívá k hromadnému získávání údajů, tedy od velkého počtu respondentů. Vynaložený čas je u této metody minimální, avšak získává mnoho cenných dat, tudíž je dotazník považován za ekonomický nástroj (Váňová, Skopal 2017). U tvorby dotazníku je potřeba dbát na správnost a vhodnou formulaci otázek. Otázky musí být srozumitelné. Je vhodné se vyhnout otázkám příliš rozsáhlým a složitým. Je žádoucí vyhnout se záporným otázkám, neboť zápor se v otázce může lehce přehlédnout (Grecmanová, Urbanovská, Holoušová 1998).

U tvorby dotazníku musí být brán zřetel na časovou náročnost při vyplňování respondentem a rovněž věk respondenta. Doba vyplňování dotazníku by neměla přesáhnout 40 minut. Avšak doporučuje se doba o hodně kratší, uvádí se kolem 10. – 15. minut (Gavora 2000).

Otázky v dotazníku dělíme do tří skupin podle otevřenosti. Otázky uzavřené nabízejí respondentovi hotové alternativní odpovědi. Respondent tak vybírá z daných možností. Jsou jednoduché na vyhodnocení. Otázky otevřené otevírají dostatečný prostor k vyjádření vlastního názoru, zkušeností respondenta. Tyto otázky se složitěji zpracovávají a vyhodnocují (Gavora 2000). Posledním typem otázek jsou otázky polozavřené (polostrukturované). U těchto typů otázek respondent může zvolit odpověď z možností, avšak se připouští možnost dalšího doplnění odpovědi (Jedlička, Kořa, Slavík 2018).

Uzavřené otázky lze dělit dále na dichotomické, jenž zaznamenávají volbu mezi dvěma odpověďmi a otázky polynomické, jenž umožňují respondentovi výběr z více možností odpovědi (Grecmanová, Holoušová, Urbanovská 1998).

Nutno zmínit také negativa, která s sebou dotazníková metoda přináší. Největším negativem je bezesporu nízká návratnost. Především, je-li dotazník distribuován poštou či elektronickou formou. V těchto případech se za přijatelnou počítá 50 - 60% návratnost. Při prezenční distribuci je návratnost zaručena, avšak vzniká riziko ovlivnění výpovědi respondentů a to z důvodu přítomnosti výzkumného pracovníka (Váňová, Skopal 2017).

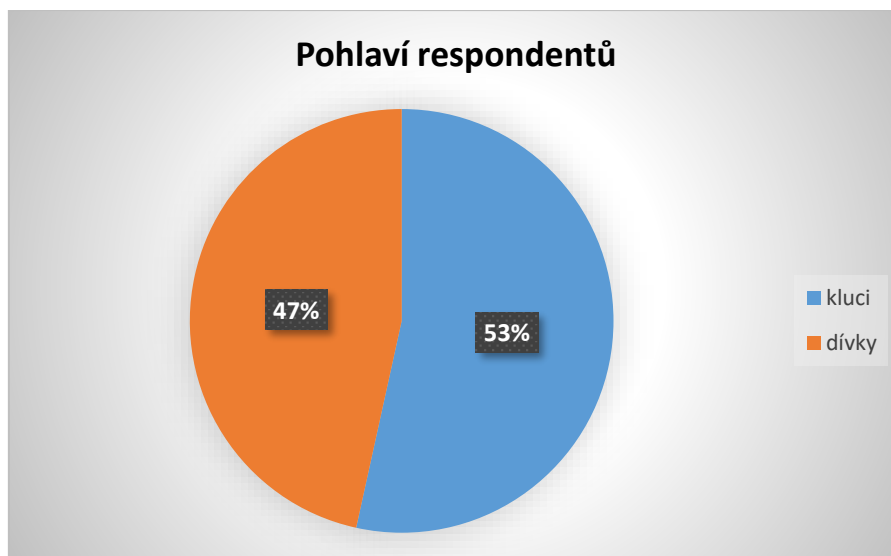
6.6 Interpretace získaných dat

6.6.1 Výsledky analýzy dotazníků pro děti

Pro výzkumnou část diplomové práce bylo zvoleno dotazníkové šetření. Jako výzkumný nástroj byl použit dotazník pro děti (žáky) prvního stupně základní školy ve Slavkově. Dotazník obsahoval 20 otázek. Otázky byly z větší části uzavřené, 5 otázek bylo otevřených. Dotazník byl dětem distribuován prezenčně v prosinci 2022. Při vyplňování dotazníku jsem byla vždy osobně přítomna a rovněž také kmenová vychovatelka dané třídy. Ve spolupráci s vychovatelkami školní družiny byly dětem rozdány připravené dotazníky, které děti v rámci pobytu ve školní družině vyplňovaly. V úvodu jsem žákům vysvětlila, proč a za jakým účelem jim je tento dotazník předložen. S žáky prvního ročníku jsem dotazníky vyplňovala osobně, jelikož u spousty otázek potřebovali věci vysvětlit. Starší žáci zvládli dotazník vyplnit bez problémů, v případě nutnosti se přišli zeptat a otázka jim byla upřesněna. Bylo připraveno celkem 123

dotazníků (počet žáků na prvním stupni dané školy). Vyplněno však bylo 116 dotazníků. Absence zbylých dotazníků byla zapříčiněna nemocností žáků.

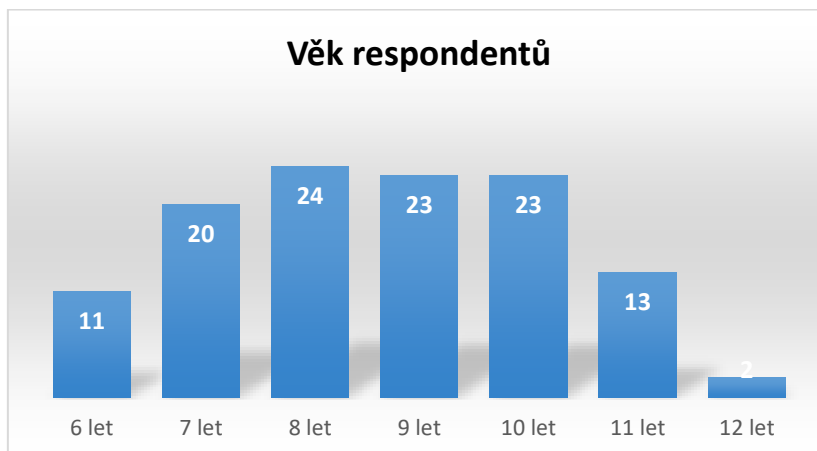
Otázka č. 1 – Pohlaví respondentů

Graf 1- Poměr mezi dotazníky vyplněnými dívkami a chlapci

Z grafu je patrné, že se dotazníkového šetření zúčastnilo více chlapců než dívek, avšak rozdíl je minimální. Dotazník vyplnilo 54 dívek a 62 chlapců.

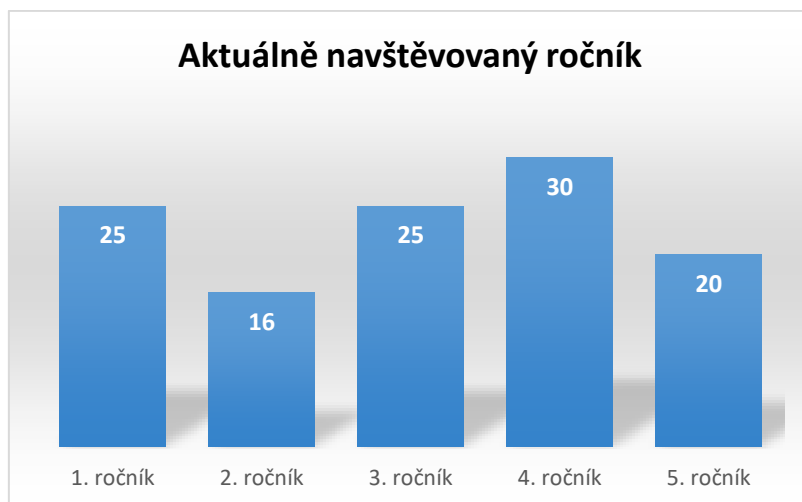
Otázka č. 2 – Jaký je tvůj věk?

Graf 2 – Věkový rozptyl respondentů

Žáci, kteří se zapojili do výzkumného šetření, byly nejčastěji ve věku 8 let, největší skupinou byli žáci ve věku 9 – 10 let. Další početnou skupinou byli žáci ve věku 7 let.

Otázka č. 3 – Do kterého ročníku právě chodíš?

Graf 3 – počet žáků navštěvující jednotlivé ročníky

Předložený graf zaznamenává počet respondentů v jednotlivých ročnících na prvním stupni ZŠ. Je patrné, že nejvíce žáků je ze čtvrtého ročníku, shodně jsou na tom žáci z prvního a třetího ročníku. Nejméně žáků chodí do druhého ročníku místní základní školy.

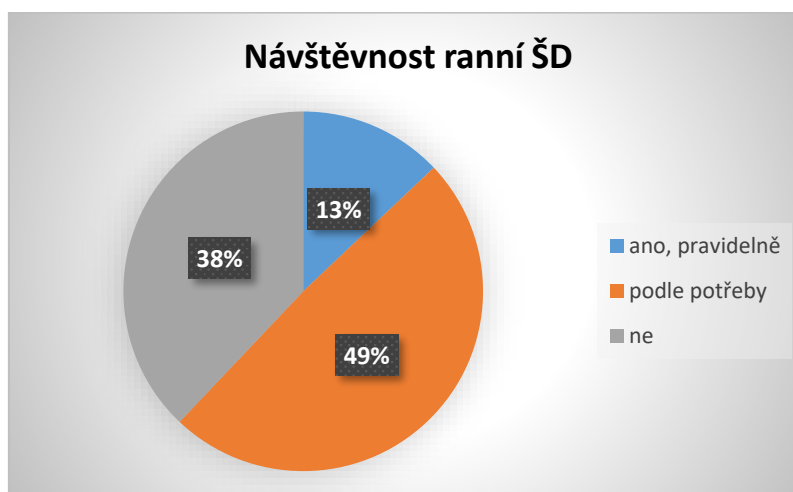
Otázka č. 4 – Jak často navštěvují žáci odpolední školní družinu?

Graf 4 – Četnost navštěvování školní družiny jednotlivými žáky

Ze zúčastněných žáků odpovědělo 38 z nich, že navštěvuje družinu každý den. Jednou týdně dochází do odpolední družiny 9 žáků, dvakrát týdně pak 6 žáků. Možnost třikrát týdně zvolilo 9 respondentů a 25 respondentů zvolilo, že do družiny dochází čtyřikrát týdně. Nepravidelně, tedy podle potřeby, dochází do školní družiny 20 dětí a 9 žáků nechodí do družiny vůbec.

Otázka č. 5 – Navštěvuješ ranní školní družinu?

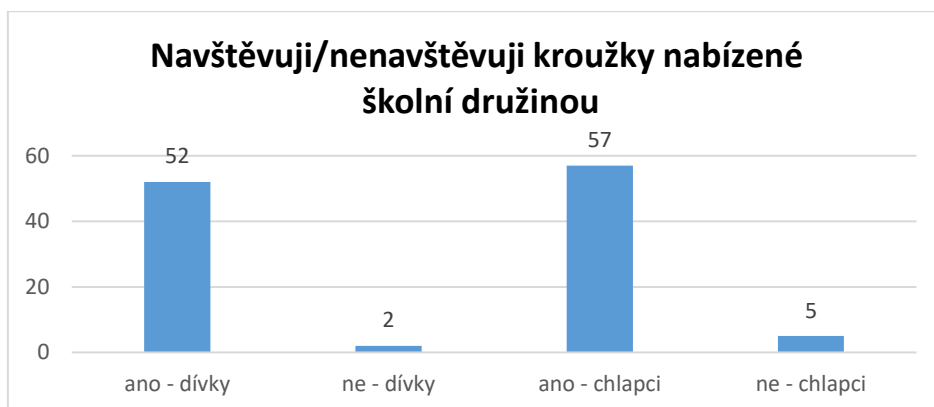

Graf 5 – Návštěvnost ranní družiny

K pravidelné docházce do ranní družiny se přihlásilo 15 z oslovených respondentů. Do ranní družiny vůbec nedochází 44 z oslovených 116 respondentů a 57 žáků využívá ranní družinu podle potřeby, tedy nepravidelně.

Na **otázku č. 6** – zda školní družina nabízí zájmové kroužky, odpovědělo všech 116 dotazovaných shodně, že ano.

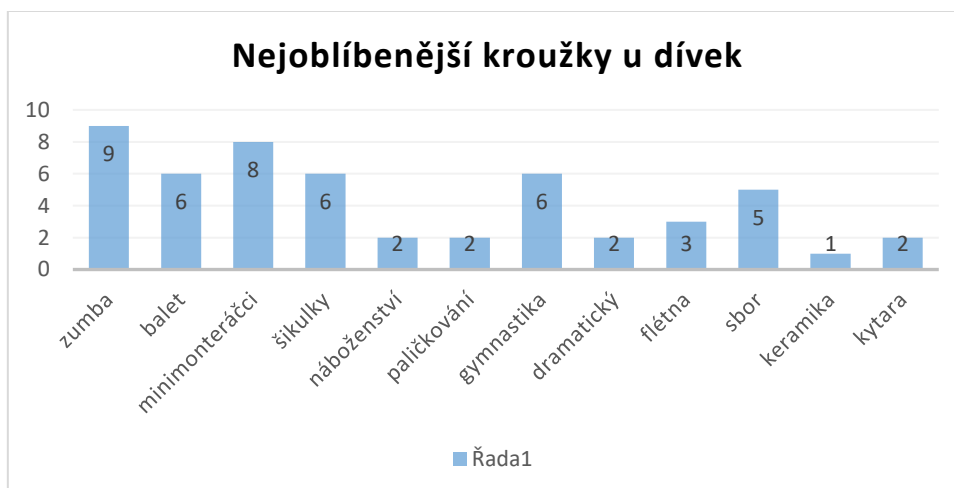
Otázka č. 7 – Navštěvuješ nějaký kroužek, který nabízí školní družina?

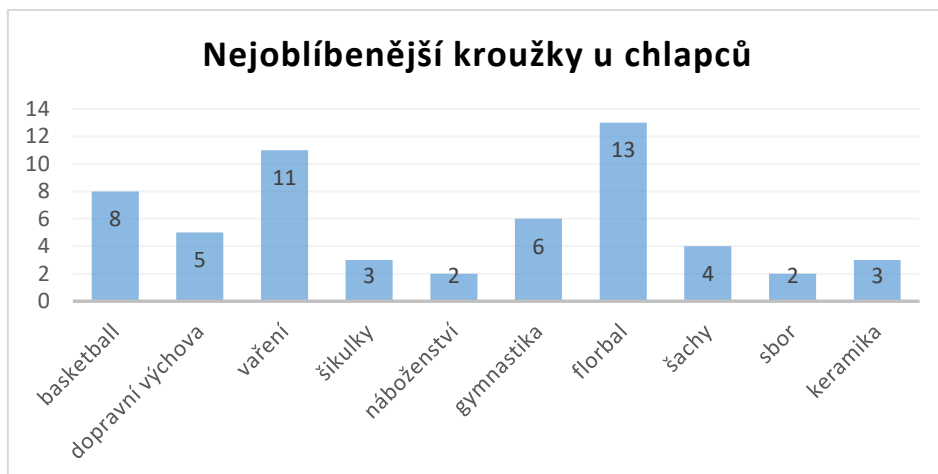
Graf 6 – Účast v kroužcích

Výsledky byly analyzovány dle pohlaví žáků a dle toho, zda kroužky navštěvuují, či nikoliv. Z grafu vyplývá následující: nadměrná většina dotazovaných žáků využívá nabídku zájmových útvarů, jenž zaštiťuje školní družina. Z 54 zúčastněných dívek pouze dvě nechodí do žádného zájmového kroužku, které má v družině k dispozici. Pouze pět chlapců z celkového počtu 62, se neangažuje v zájmových kroužcích nabízených družinou. Celkem tedy navštěvuje zájmové útvary poskytované školní družinou 109 žáků.

Otázka č. 8 – Jaký je tvůj nejoblíbenější kroužek nabízený školní družinou?

Graf 7 – Oblíbené kroužky u dívek

Graf 8 – Oblíbené kroužky u chlapců

Oblíbenost zájmových kroužků byla rozdělena dle pohlaví. Z grafu 7 je patrné, že u dívek se těší největší oblibě taneční kroužky (zumba a minimonteráči), dále patří mezi oblíbené balet a sportovní gymnastika. Rovněž můžeme vyčíst, že děvčata ráda tvoří, jelikož dalším oblíbeným kroužkem jsou šikulky a zároveň rády zpívají, 5 děvčat uvedlo jako svůj nejoblíbenější kroužek sbor. Z grafu 8 je zřejmé, že chlapci preferují sportovní zájmové kroužky. Největší oblíbenosti se podle výzkumu těší florbal. Chlapci také překvapivě volili jako svůj nejoblíbenější kroužek vaření, což nevedla žádná z dívek. Dále je u chlapců oblíbený basketbal, sportovní gymnastika a dopravní výchova.

Otázka č. 9 – Kolikrát týdně navštěvuješ kroužky školní družiny?

Graf 9 – Návštěvnost kroužků u dívek

Graf 10 – Návštěvnost kroužků u chlapců

Otázka číslo 9 byla rovněž vyhodnocena zvlášť z pohledu dívek a zvlášť z pohledu chlapců. Celkem 8 dívek v dotaznících odpovědělo, že do kroužků dochází každý den. Jednou týdně dochází na kroužek 14 děvčat, dvakrát týdně navštěvuje zájmové útvary 10 dívek. Z dotazovaných dívek 11 odpovědělo, že kroužky navštěvuje třikrát týdně a dokonce 9 dívek zvolilo odpověď, že kroužky navštěvuje více než třikrát týdně. Pouze 2 dívky nenavštěvují žádný kroužek. U chlapců dochází každý den do kroužku 6 z dotazovaných, jednou týdně navštěvuje kroužek 16 chlapců. Odpověď dvakrát týdně zvolilo 14 z dotazovaných chlapců a stejný počet chodí do kroužku třikrát týdně. Více než třikrát týdně dochází do zájmových kroužků 7 chlapců. Pouze 5 chlapců uvedlo možnost, že nedochází do žádného zájmového kroužku nabízeného školní družinou.

Otázka č. 10 – Jakému typu zájmových aktivit dáváš ve školní družině přednost?

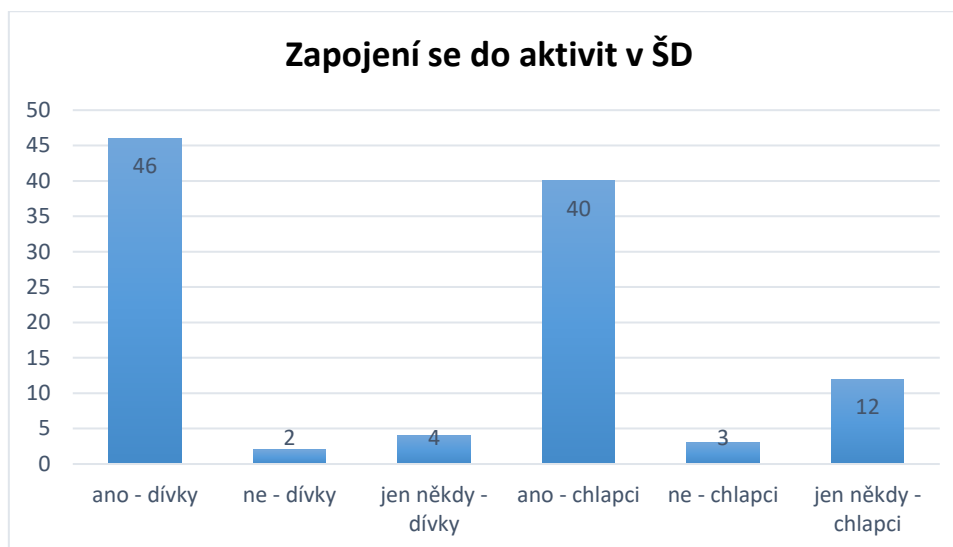
Graf 11 – Oblíbené aktivity v ŠD u dívek

Graf 12 – Oblíbené aktivity v ŠD u chlapců

Jak je evidentní z grafu 11, děvčata nejraději v družině tančí, což v dotazníku uvedlo 19 z dotazovaných. Další oblíbenou činností ve školní družině je kreslení, k této možnosti se přiklonilo 14 dívek. Shodně pak děvčata odpověděla na sportovní a hudební činnosti. Pouze jedna dívka má ráda ve školní družině dramatickou činnost. U chlapců jednoznačně vedou sportovní aktivity. Ale 12 chlapců zvolilo klidovější činnost – kreslení. Pouze tři chlapci dávají přednost tanečním aktivitám a ani jeden z dotazovaných chlapců nemá zájem o hudební či dramatické činnosti. Zde je patrná velká rozdílnost v činnostech preferovaných dívkami a chlapci.

Otázka č. 11 – Zapojuješ se do připravených aktivit ve školní družině?

Graf 13 – Zapojitelnost žáků do aktivit ve školní družině

Graf 13 poukazuje na to, že převážná většina žáků navštěvujících školní družinu, se ráda zapojí do všech připravených aktivit. Pouze dvě dívky odpověděly, že se nezapojují do aktivit připravených ve školní družině a tuto možnost rovněž zvolili 3 dotazovaní chlapci. Z celkového počtu 107 žáků navštěvujících školní družinu 16 uvedlo, že se do připravovaných aktivit zapojí jen někdy (záleží na druhu připravené aktivity).

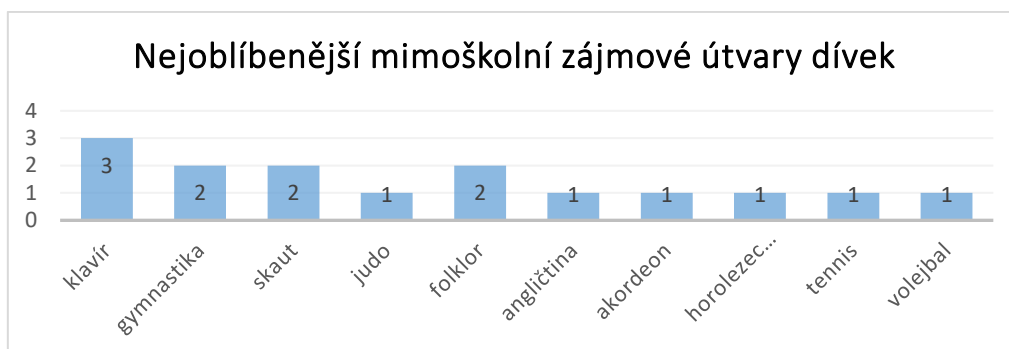
Otázka č. 12 – Navštěvuješ zájmové kroužky mimo vaši školu?

Graf 14 – Zainteresanost dětí v zájmových útvarech mimo školu

Z dotazovaných 54 dívek odpovědělo 15 z nich, že dochází ještě do zájmového kroužku mimo školu a 39 z nich uvedlo, že nikoliv. Z 62 dotazovaných chlapců vybralo odpověď NE 36 z nich a do zájmových kroužků nabízených mimo školu dochází 26 chlapců.

Otázka č. 13 – Jaký je nejoblíbenější zájmový útvar mimo školu?

Graf 15 – Nejoblíbenější mimoškolní zájmové kroužky u dívek

Graf 16 – Nejoblíbenější mimoškolní zájmové kroužky u chlapců

Děvčata nejčastěji navštěvují kroužek klavíru, dále preferují folklorní soubor, gymnastiku a skaut. Mezi preferované zájmové útvary zařadily také judo, horolezectví, hru na akordeon, volejbal, tenis a angličtinu. Chlapci jednoznačně preferují fotbal, následně judo, skaut, hru na klavír a na kytaru. Dalšími oblíbenými kroužky mezi chlapci jsou hasiči, horolezectví, plavání a karate. U dívek tedy převládají hudebně zaměřené mimoškolní zájmové aktivity, u chlapců jsou to naopak aktivity sportovní.

Otázka č. 14 – Kolikrát týdně navštěvuješ mimoškolní zájmové kroužky?

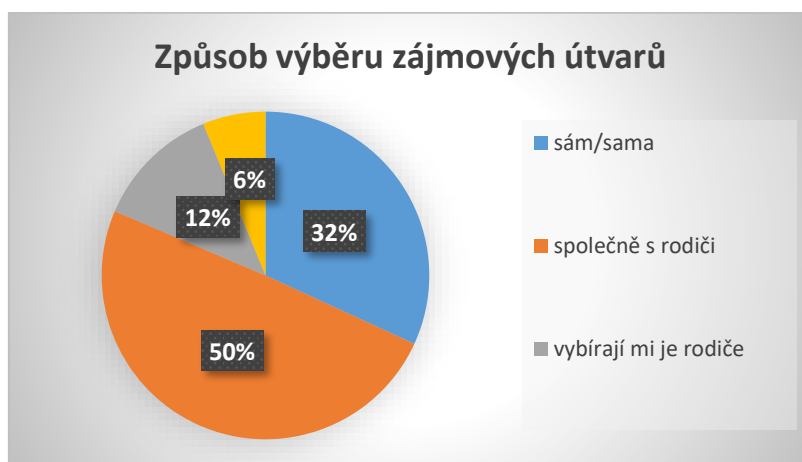
Graf 17 – Četnost návštěvnosti u dívek

Graf 18 - Četnost návštěvnosti u chlapců

Dívky v dotazníkovém šetření uvedly, že mimoškolní zájmové kroužky navštěvují jednou týdně, tuto variantu zvolilo 6 z nich. Dvakrát týdně dochází do mimoškolních kroužků 5 dívek, jedna dívka uvedla, že do kroužků dochází třikrát týdně. Variantu více než třikrát týdně uvedly 3 dívky. Chlapci nejčastěji volili možnost, že mimoškolní zájmové útvary navštěvují jednou týdně, k čemuž se přiklonilo 12 chlapců, devět chlapců dochází na mimoškolní kroužky dvakrát týdně. Pouze jeden chlapec uvedl, že dochází nepravidelně. Tři z respondentů uvedli, že navštěvují třikrát týdně mimoškolní kroužky a pouze jeden z chlapců uvedl, že dochází do mimoškolních kroužků více než třikrát týdně. Obecně můžeme říci, že děti docházejí na mimoškolní zájmové aktivity nejčastěji 1x týdně.

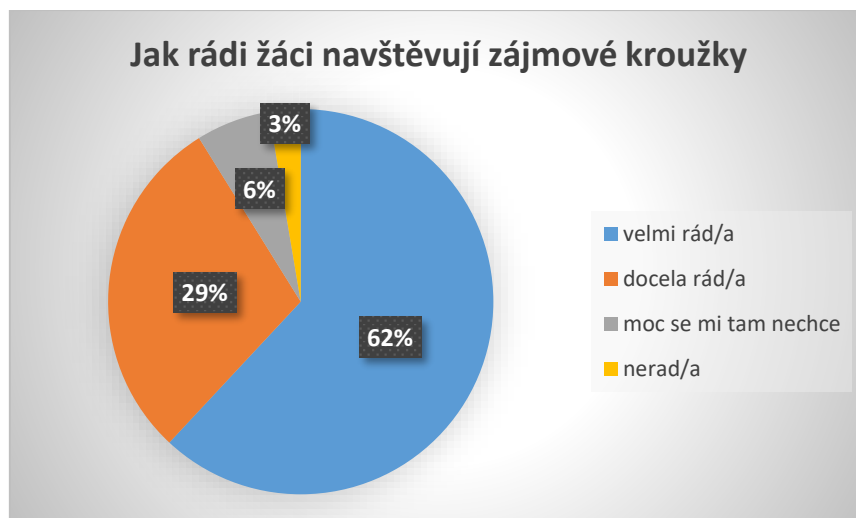
Otázka č. 15 – Jak si vybíráš zájmové kroužky?

Graf 19 – Způsob výběru zájmových útvarů

Ze 116 dotazovaných respondentů si zájmové kroužky samo vybírá 36 z nich. Společně s rodiči si kroužky vybírá 56 respondentů. Kroužky vybírají pouze rodiče 14 dětem a 7 žáků uvedlo, že si některé kroužky vybírají sami a některé jim vybírají rodiče.

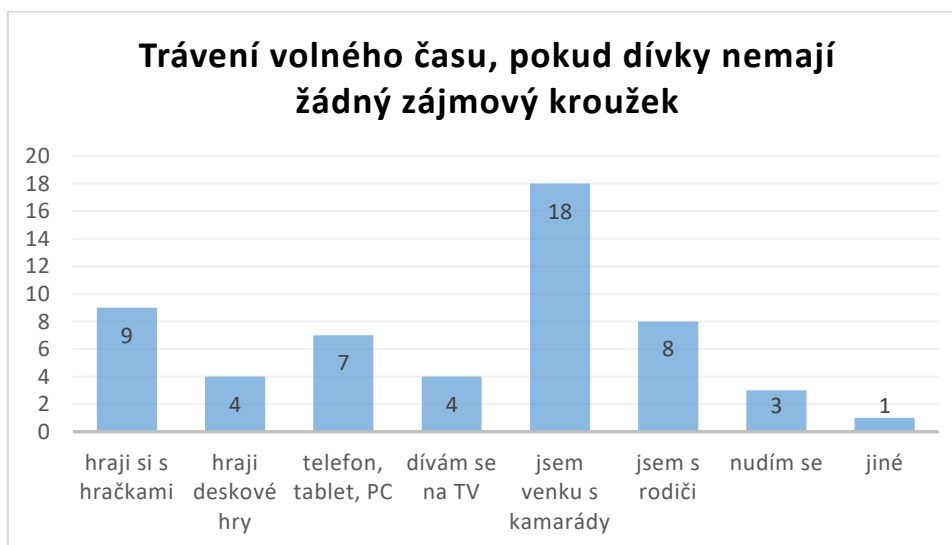
Otázka č. 16 – S jakou oblibou kroužky navštěvuješ?

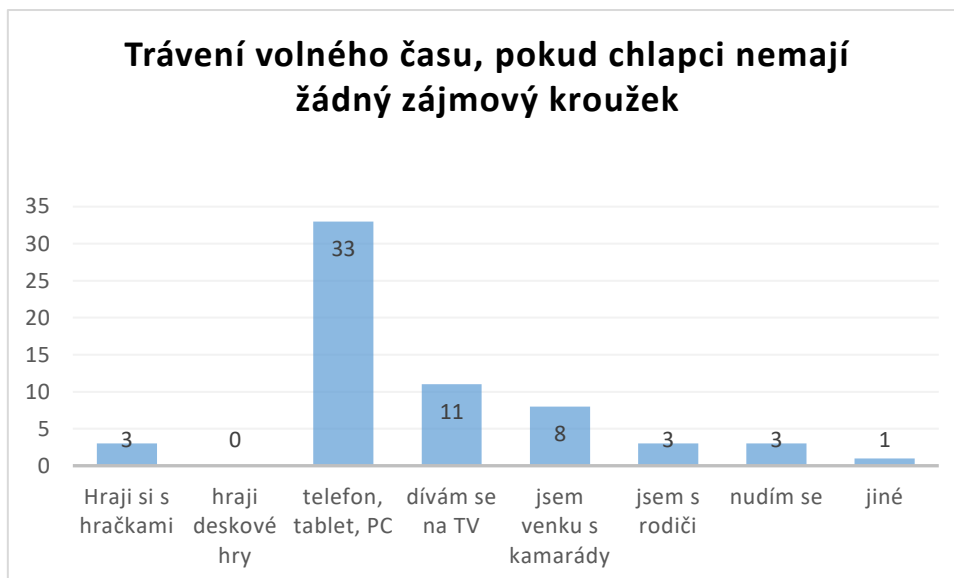
Graf 20 – Jak rádi žáci navštěvují kroužky

Velmi rádo chodí do zájmových kroužků 70 z dotazovaných žáků, docela rádo dochází do kroužků 33 žáků a 7 žáků odpovědělo, že se jim do kroužků moc nechce. Dokonce 3 žáci odpověděli, že do zájmových kroužků chodí neradi.

Otázka č. 17 – Co nejraději děláš odpoledne, pokud nemáš žádný kroužek?

Graf 21 – Trávení volného času dívek

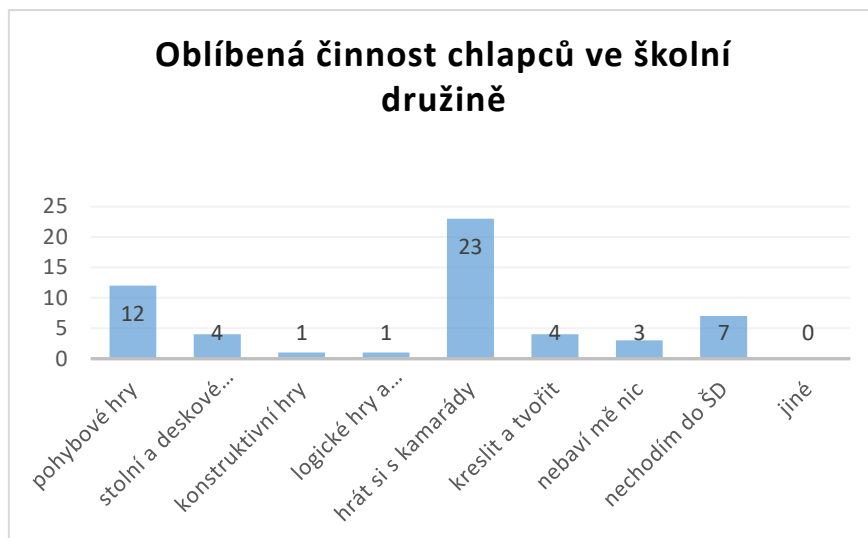
Graf 22 – Trávení volného času chlapců

Jak je patrné z grafu 21, dívky nejraději svůj volný čas tráví venku se svými kamarády, následuje hra s hračkami a trávení času s rodiči. Až čtvrtá v pořadí je hra na telefonu či tabletu. Jako jinou zálibu děvčata uvedla šití. U chlapců je z drtivé většiny nejoblíbenějším způsobem trávení volného času hra na telefonu nebo tabletu. Následuje sledování televize a pobyt venku s kamarády. Jako jinou činnost chlapci uvedli jízdu na kole.

Otázka č. 18 – Co děti nejvíce baví ve školní družině?

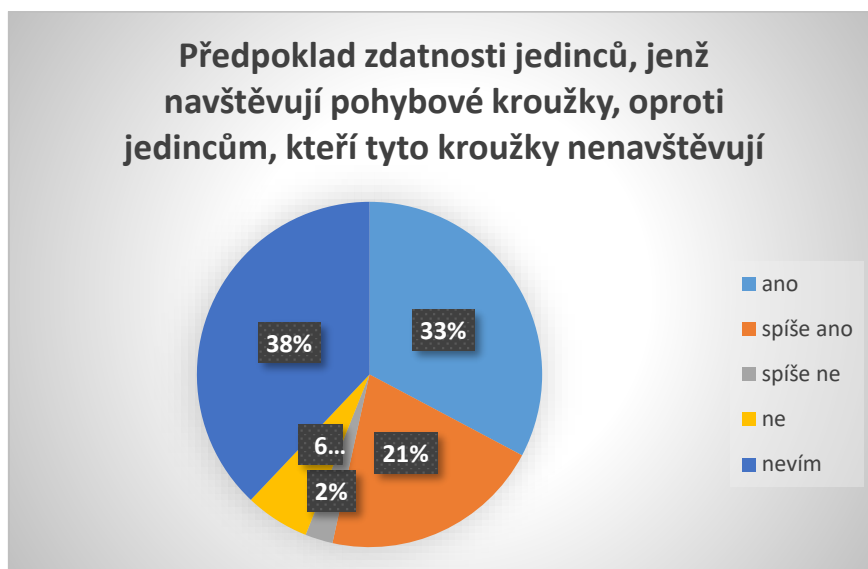
Graf 23 – Oblíbená činnost u dívek ve školní družině

Graf 24 – Oblíbená činnost u chlapců ve školní družině

Z grafu 23 a 24 je zřejmé, že si dívky i chlapci nejraději ve školní družině hrají se svými kamarády. Rovněž z výzkumného šetření vyplynulo, že jak dívky, tak chlapci se rádi účastní pohybových her. Následně u dívek i chlapců převažuje kreslení a tvořivá činnost a u chlapců ještě hraní deskových her.

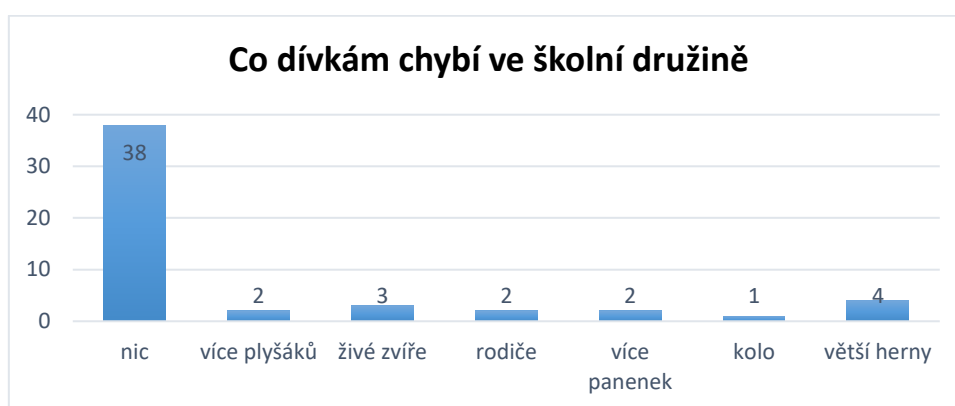
Otázka č. 19 – Je žák, který navštěvuje pohybové kroužky zdatnější, než žák, který do žádného kroužku nechodí?

Graf 25 – Předpoklad zdatnosti jedinců, jenž navštěvují pohybové kroužky

S touto otázkou měla většina respondentů problém. Mladší žáci vůbec nechápali, co po nich touto otázkou chci. Až na praktickém příkladu byli schopni danou situaci zhodnotit. Ze 116 dotazovaných žáků odpovědělo „ANO“ 38 z nich. Možnost „spíše ano“ zvolilo 24 dotazovaných. Možnost „spíše ne“ vybrali 3 žáci a radikální „NE“ řeklo 7 žáků. K odpovědi „nevím“ se přiklonilo 44 z dotazovaných. Větší polovina dotazovaných žáků si myslí, že pohybové aktivity jsou prospěšné pro celkový rozvoj koordinace a pohybových vlastností dětí.

6.6.1.19 Otázka č. 20 – Je něco, co ti ve školní družině chybí?

Graf 26 – Co chybí dívkám v ŠD

Graf 27 – Co chybí chlapcům v ŠD

U obou pohlaví je nejvíce odpovědí zaznamenáno v kolonce „nic“. Z toho vyplývá, že jsou děti ve školní družině spokojené a navštěvují ji rády. U chlapců je ještě výrazně vysoký počet odpovědí, že jim chybí muž – vychovatel. Chlapci by měli ještě rádi ve školní družině telefony, dívkám chybí více prostoru. Zajímavou odpovědí bylo, že některým chybí rodiče, jiní uvedli, že postrádají ticho a klid.

6.6.2 Shrnutí dotazníků pro děti

Z dotazníkového šetření, které proběhlo na prvním stupni Základní školy ve Slavkově a bylo do něj zainteresováno 116 respondentů (54 dívek a 62 chlapců), vyplynulo, že školní družinu navštěvuje 107 žáků, 9 žáků do družiny nechodí vůbec. Ranní družinu pravidelně navštěvuje 15 žáků. Polovina z dotazovaných dochází do ranní družiny podle potřeby. Do odpolední školní družiny dochází více než 70 žáků. Žáci ve svých dotaznících nejčastěji odpověděli, že odpolední družinu navštěvují každý den nebo 4x týdně.

Dívky dávají ve školní družině přednost při organizované činnosti tanečním aktivitám a dále výtvarným technikám a tvoření. Chlapci preferují pohybové aktivity. Při neorganizované činnosti obě skupiny shodně uvedli, že si nejraději hrají s kamarády a následně hrají pohybové hry. Jak chlapci, tak dívky uvedli shodně, že se téměř vždy zapojí do všech připravovaných aktivit ve školní družině. Pouze 5 dětí z celkového počtu dotazovaných uvedlo, že se do připravovaných aktivit nezapojuje vůbec.

Zdejší školní družina nabízí žákům také zájmové aktivity, do kterých chodí žáci velmi rádi. Z dotazovaných 116 žáků dochází do zájmových kroužků 109 z nich. Pouze 7 respondentů zmínilo, že nenavštěvuje žádný zájmový kroužek nabízený školní družinou. Zpravidla žáci navštěvují kroužky 1x – 3x týdně. Mezi nejoblíbenější kroužky u děvčat patří kroužky taneční, dále tvořivé a hudební. Chlapci nejraději docházejí na sportovní kroužky a na vaření. Z výzkumu dále vyplynulo, že si žáci zájmové útvary vybírají v převážné většině sami.

Dále bylo v dotazníkovém šetření zjištěno, že převážná část respondentů již nenavštěvuje žádné další mimoškolní zájmové útvary. Pouze 15 dívek uvedlo, že ještě dochází do mimoškolních zájmových kroužků, z nich mezi nejoblíbenější patří hra na hudební nástroje, folklorní soubor a sportovní aktivity. Z dotazovaných chlapců 26 uvedlo, že dochází na mimoškolní volnočasové aktivity, k nimž nejčastěji patří fotbal a hra na hudební nástroje. Mimoškolní zájmové kroužky tito respondenti navštěvují zpravidla 1x – 2x týdně.

Z výzkumu také vyplynulo, že pokud dívky nemají žádný kroužek a mají volné odpoledne, nejraději tráví volný čas venku s kamarády. U chlapců jednoznačně převládla hra na telefonu, tabletu nebo počítači.

Třetina z dotazovaných žáků si myslí, že žák, který navštěvuje pohybové kroužky, je zdatnější než žák, který do žádného pohybového kroužku nechodí. Na otázku nedokázalo odpovědět 44 respondentů.

Poslední otázkou v dotazníkovém šetření bylo, zda dětem něco ve školní družině chybí. Překvapivě, a určitě s radostí pro místní vychovatelky, žáci odpověděli v drtivé většině případů, že jim nic nechybí. Někteří žáci opakovaně uvedli, že by si přáli ve školní družině živé zvířátko. Chlapci pak v opakovaných případech odpověděli, že jim chybí osobnost muže – vychovatele.

6.6.3 Výsledky analýzy dotazníků pro rodiče

Pro empirickou část byly rovněž použity dotazníky pro rodiče žáků navštěvující první stupeň základní školy ve Slavkově. Dotazník pro rodiče obsahoval 20 otázek, převážně uzavřených. Některé otázky byly s možností výběru několika variant, 6 otázek bylo otevřených. Rodičům byly dotazníky distribuovány elektronickou formou za pomoci třídních učitelek. Třídní učitelky mi vyšly vstříc a dotazníky rozeslaly všem rodičům. Dotazníky byly mezi rodiče distribuovány v prosinci 2022. Dotazníky byly poslány 123 rodičům, avšak návratnost byla docela nízká. Vyplněných dotazníků přišlo pouze 54.

Otázka č. 1 - 4

K prvním čtyřem otázkám není vytvořen grafický záznam. Na dotazníkové šetření odpovědělo 26 rodičů dívek a 28 rodičů chlapců. Shodně po 13 odpovědích přišlo od žáků 9 a 10letých, jedenáct odpovědí přišlo od rodičů žáků sedmiletých a desetkrát odpověděli rodiče žáků osmiletých. Sedm zodpovězených dotazníků přišlo od rodičů žáků 11letých.

Z analýzy výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že nejvíce odpovědí přišlo od rodičů žáků z 3. a 4. třídy, dále z 1. třídy, kdy v těsném závěsu jsou rodiče žáků z 2. třídy, nejméně odpovědí přišlo od rodičů žáků z 5. třídy. V dotazníku rodiče uvedli, že 53 dětí navštěvuje školní družinu a pouze 1 žák do družiny nechodí vůbec.

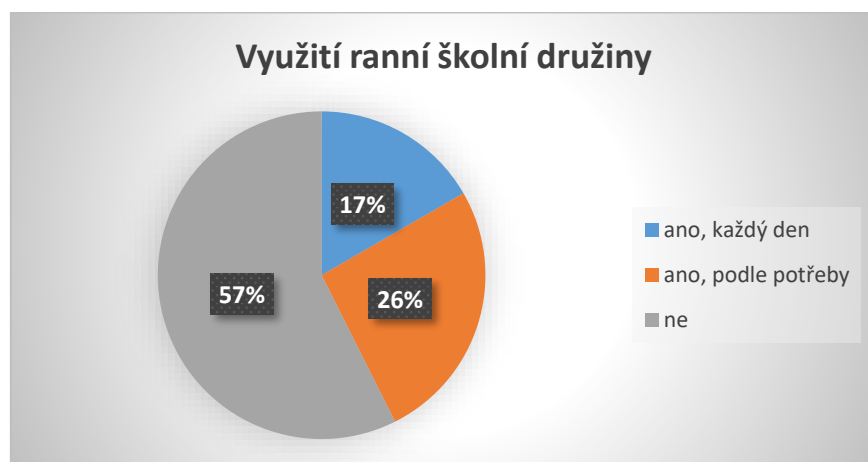
Otázka č. 5 – Jak často Vaše dítě navštěvuje odpolední školní družinu?

Graf 28 – Četnost návštěvnosti odpolední školní družiny

Graf 28 vypovídá o tom, že každý den chodí do odpolední družiny 19 dětí, dále je odpolední družina využívána nejčastěji 3x a 4x týdně. Do školní družiny nechodí pouze jeden žák, jak uvádí výsledek z dotazníkového šetření.

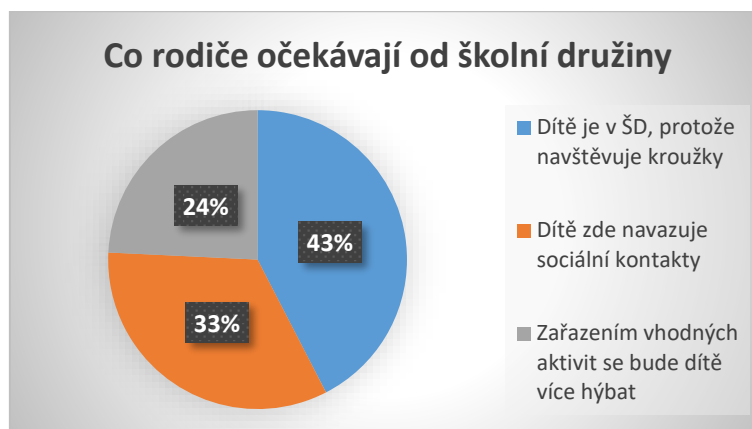
Otázka č. 6 – Chodí Vaše dítě do ranní družiny?

Graf 29 – Využití ranní školní družiny

Ranní družinu nevyužívá podle rodičů větší polovina dětí, 26% respondentů uvedlo, že ranní družinu využívá jen dle potřeby.

Otázka č. 7 – Co od školní družiny očekáváte?

Graf 30 – Co rodiče očekávají od školní družiny

U této položené otázky bylo možno vybrat více odpovědí, což mnoho rodičů využilo. Přesto, že měli na výběr z šesti možných odpovědí, vzájemně se shodli pouze na těchto třech. Nejčastěji rodiče odpověděli, že dítě zůstává ve školní družině, protože navštěvuje kroužky, tuto možnost využilo 42 dotazovaných rodičů. Dítě zůstává v družině, protože zde může navázat nové sociální kontakty, bylo odpovězeno 33 rodiči a 24 rodičů ještě zvolilo možnost, že si myslí, že se bude dítě ve školní družině více hýbat.

Na otázku číslo osm, zda školní družina ve Slavkově nabízí dětem zájmové kroužky, odpověděli všichni rodiče shodně, že ano.

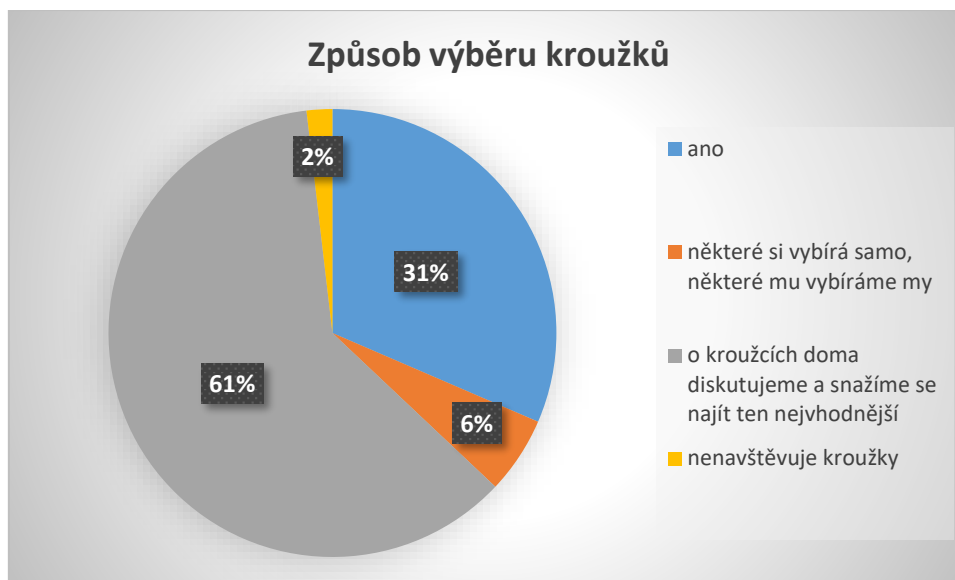
Otázka č. 9 – Navštěvuje Vaše dítě nějaké kroužky nabízené školní družinou?

Graf 31 – Zainteresovanost dětí do kroužků nabízených školní družinou

Rodiče dětí nejčastěji odpověděli, že jejich děti docházejí do více než jednoho kroužku nabízeného školní družinou. Celkem tuto možnost zvolilo 48 rodičů. Pouze jeden rodič odpověděl, že jeho dítě do žádného nabízeného kroužku nechodí.

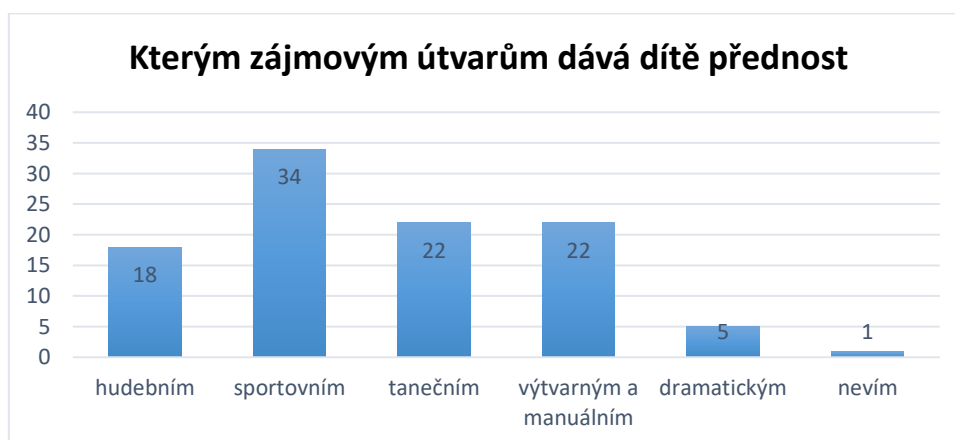
Otázka č. 10 – Vybírá si Vaše dítě kroužky ve školní družině samo?

Graf 32 – Způsob výběru kroužků

Z předloženého grafu jasně vyplývá, že nejčastěji rodiče s dětmi o kroužcích diskutují a snaží se najít nejvhodnější kroužek. Druhou nejčastější variantou je, že si děti vybírají kroužky samy.

Otázka č. 11 – Jakým zájmovým útvarům dává Vaše dítě přednost?

Graf 33 – Kterým zájmovým útvarům dává dítě přednost

Rodiče žáků v dotaznících nejčastěji odpověděli, že jejich děti nejčastěji docházejí do sportovních zájmových útvarů, na shodných místech jsou pak taneční a výtvarné zájmové kroužky. Nejméně navštěvované jsou kroužky dramatické. Zde mohli rodiče vybírat více variant zároveň.

Otázka č. 12 – Kolikrát týdně Vaše dítě tyto kroužky navštěvuje?

Graf 34 – Četnost navštěvovaných kroužků

Nejčastěji děti navštěvují své zájmové kroužky 3x týdně a druhou nejčastější odpovědí rodičů bylo, že jejich dítě dochází do kroužků 2x týdně. Pouze jedno dítě dochází do zájmových útvarů každý den a rovněž jedno dítě nechodí do kroužků vůbec.

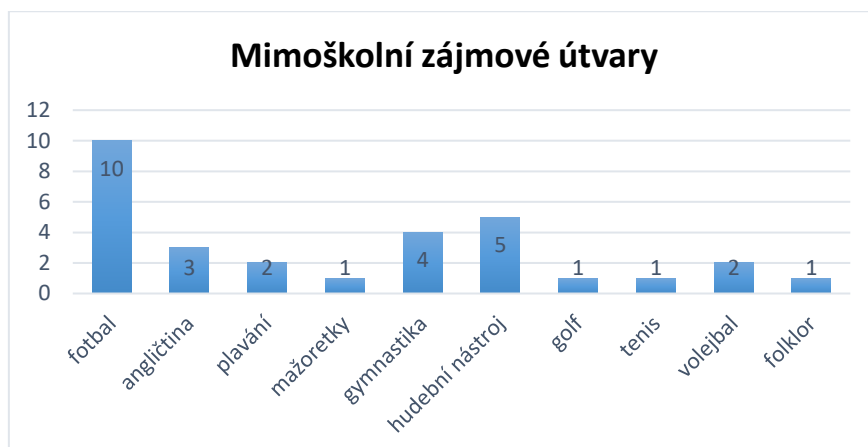
Otázka č. 13 – Navštěvuje Vaše dítě také mimoškolní zájmové kroužky?

Graf 35 – Mimoškolní zájmové kroužky

V dotazníkovém šetření odpovědělo 30 rodičů, že jejich děti do mimoškolních zájmových aktivit dochází.

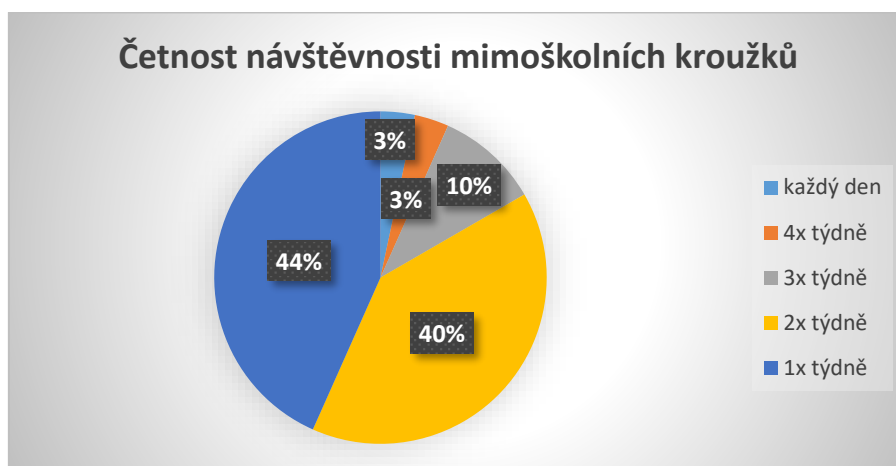
Otázka č. 14 – Jaké jsou mimoškolní zájmové útvary, do kterých Vaše dítě dochází?

Graf 36 – Mimoškolní zájmové útvary

Nejčastější mimoškolní zájmovou činností je podle rodičů žáků fotbal, což uvedlo 10 respondentů. Následně hra na hudební nástroj, sportovní gymnastika, anglický jazyk, plavání, volejbal, mažoretky, golf, tenis a folklorní soubor.

Otázka č. 15 – Kolikrát týdně tyto kroužky navštěvuje?

Graf 37 – Četnost návštěvnosti mimoškolních kroužků

Nejčastěji žáci dle rodičů navštěvují mimoškolní zájmové útvary 1x týdně, druhou nejčastější variantou je 2x týdně.

Otázka č. 16 – Myslíte si, že pokud dítě navštěvuje zájmové kroužky jakéhokoli charakteru, je lépe rozvíjena hrubá nebo jemná motorika dítěte?

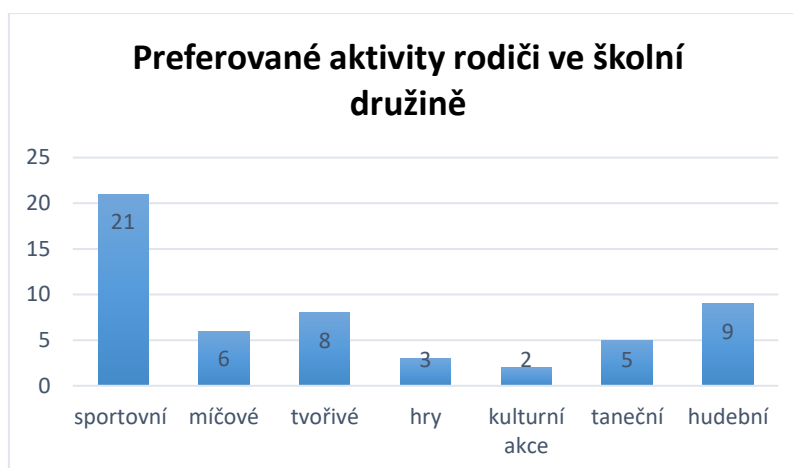
Na zmíněnou otázku odpověděla drtivá většina rodičů, že ano (celkem 47 odpovědí). Z dotazovaných rodičů dále 6 odpovědělo „spíše ano“ a pouze jeden rodič vybral odpověď „nevím“.

Otázka č. 17 a 18 – Myslíte si, že samotný pobyt dítěte ve školní družině je pro něj prospěšný? Pokud ano, proč?

Z 54 respondentů odpovědělo 45 jednoznačně „ano“ a pouze 9 rodičů zvolilo odpověď „neumím posoudit“.

V návaznosti na tuto otázku, byla položena otázka těm respondentům, kteří odpověděli „ano“. Proč si to myslí? V dotaznících byly zřejmé tyto odpovědi: Dítě navazuje více sociálních kontaktů (20 odpovědí), dítě tráví volný čas smysluplně (12 Odpovědí), dítě neseď u počítače nebo televize (16 odpovědí) a dítě tráví čas s kamarády (5 odpovědí).

Otázka č. 19 – Jaké aktivity byste ve školní družině preferovali?

Graf 38 – Preferované aktivity rodiči ve školní družině

Rodiče by pro své děti nejčastěji preferovali při pobytu ve školní družině sportovní aktivity. Zároveň by byli rádi za hudební, tvořivé, míčové a taneční aktivity.

Otázka č. 20 – Je něco, co byste chtěli ve školní družině změnit?

K této otevřené otázce není vytvořeno grafické zpracování, jelikož se rodiče vyjadřovali k různým tématům školní družiny. Podle prostudovaných odpovědí uvádím pouze nejčastější z nich. Z dotazovaných rodičů celkem 34 odpovědělo, že by ve školní družině neměnilo nic, nebo je nenapadá, co by zrovna napsali. Zkvalitnění nabízených kroužků

by uvítalo 5 respondentů. Značná část rodičů by také uvítala věkové rozdělení dětí po třídách (8 odpovědí) a méně dětí odměňovat sladkostmi si přeje 9 dotazovaných.

6.6.4 Shrnutí dotazníků pro rodiče

Na dotazníkové šetření odpovědělo 26 rodičů dívek a 28 rodičů chlapců. Shodně po 13 odpovědích přišlo od žáků 9 a 10letých, jedenáct odpovědí přišlo od rodičů žáků sedmiletých a desetkrát odpověděli rodiče žáků osmiletých. Sedm zodpovězených dotazníků přišlo od rodičů žáků 11letých. Z dotazníku vyplývá, že nejvíce odpovědí přišlo od rodičů žáků z 3. a 4. třídy, dále z 1. třídy, kdy v těsném závěsu jsou rodiče žáků z 2. třídy, nejméně odpovědí přišlo od rodičů žáků z 5. třídy. V dotazníku rodiče uvedli, že 53 dětí navštěvuje školní družinu a pouze 1 žák do družiny nechodí vůbec.

Z analýzy výsledku vychází, že děti nejčastěji navštěvují odpolední družinu každý den, ale do ranní družiny většina dětí nechodí. Rodiče nejčastěji od školní družiny očekávají to, že se budou děti více hýbat, naváží nové sociální kontakty s ostatními žáky a 42 z dotazovaných rodičů ještě uvedlo, že jejich dítě zůstává ve školní družině, jelikož navštěvuje zájmové kroužky. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že převážná část dětí dochází do více než jednoho zájmového kroužku. Rovněž bylo zjištěno, že nad výběrem kroužků doma rodiče s dětmi diskutují, nebo nechávají výběr čistě na dítěti. Z analýzy dat bylo vyhodnoceno, že děti navštěvují kroužky nejčastěji 3x týdně a největší zájem mají o sportovně zaměřené zájmové kroužky.

Více než polovina rodičů v dotaznících uvedla, že jejich dítě navštěvuje ještě nějakou mimoškolní zájmovou činnost. U chlapců je to nejčastěji fotbal, u dívek hra na hudební nástroj a sportovní gymnastika. Jak rodiče uvedli, nejčastěji děti docházejí na mimoškolní kroužky 1x – 2x týdně.

Rodiče téměř 100procentně souhlasí s tím, že pokud dítě navštěvuje zájmové útvary, je lépe rozvíjena hrubá nebo jemná motorika dítěte. Z dotazníků také vyplynulo, že jsou rodiče přesvědčeni o tom, že je pro děti pobyt ve školní družině prospěšný, jelikož jejich dítě tráví čas smysluplně, hodně se hýbe, nesedí u telefonu, počítače nebo televize. Také jsou rodiče dětí rádi za navazování nových sociálních vazeb a celkového pobytu dítěte s kamarády.

Jedním z výsledků výzkumu je také fakt, že si rodiče přejí, aby bylo ve školní družině nejvíce sportovních aktivit, dále hra na hudební nástroje a tvořivé aktivity.

V neposlední řadě bylo vyhodnoceno, že většina rodičů by na školní družině nic neměnila, někteří rodiče by chtěli vyšší úroveň zájmových útvarů, jiní by uvítali rozdělení žáků po třídách, což ve zdejší družině zatím není.

6.7 Shrnutí obou výzkumných šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 116 žáků prvního stupně Základní školy ve Slavkově a 54 rodičů těchto žáků. Z dotazníků určených dětem bylo analyzováno, že 107 dětí dochází do školní družiny a 9 žáků do družiny nechodí vůbec. Žáci ve svých dotaznících nejčastěji uvedli, že do ranní školní družiny docházejí podle potřeby, avšak více jak polovina rodičů ve svých dotaznících uvedla, že děti do ranní družiny nechodí. Odpolední družinu navštěvují žáci nejčastěji každý den nebo 4x týdně, což jsou shodné výsledky, které byly vyhodnoceny z dotazníkového šetření u rodičů.

Dívky se ve školní družině při organizované činnosti nejčastěji věnují tanečním aktivitám, chlapci upřednostňují sportovní činnosti. Při neorganizované činnosti si dívky i chlapci nejraději hrají s kamarády nebo hrají pohybové hry, což koresponduje s tím, co od školní družiny očekávají rodiče. Rodiče se totiž vyjádřili, že by chtěli, aby jejich potomek navazoval nové sociální vztahy s kamarády a aby se více hýbal. Žáci dále ve svých odpovědích uvedli, že se téměř 100% zapojují do všech připravených aktivit ve školní družině, což koreluje s faktem, že školní družina rozvíjí motorické schopnosti žáků.

Rodiče i žáci se ve svých odpovědích rovněž shodli na tom, že navštěvují více než jeden zájmový kroužek, který nabízí školní družina. Další shodné odpovědi byly v četnosti návštěvnosti těchto kroužků, kdy obě dotazované skupiny uvedly, že zájmové útvary navštěvují 3x týdně. Rodiče uvádějí, že při výběru kroužků doma s dětmi diskutují a vybírají kroužky společně. Žáci ale nejčastěji uvedli, že si kroužky vybírají sami. Mezi nejoblíbenější zájmové útvary u děvčat patří taneční a tvořivé kroužky. Chlapci preferují sportovní zájmové útvary a vaření. Z odpovědí rodičů bylo analyzováno, že děti mají největší zájem o kroužky sportovní.

Z dotazníků, které byly distribuovány žákům, bylo vyhodnoceno, že větší polovina respondentů již nenavštěvuje žádné mimoškolní zájmové útvary, kdežto rodiče ve svých odpovědích z větší poloviny uvedli, že jejich dítě navštěvuje mimoškolní zájmové útvary. Shodné odpovědi obou dotazovaných skupin byly v četnosti návštěvnosti těchto mimoškolních aktivit a to 1x – 2x týdně a rovněž v zaměření. Kdy dívky nejčastěji docházejí na hru na hudební nástroj a chlapci preferují fotbal. Rodiče téměř 100procentně věří, že je u dětí rozvíjena hrubá či jemná motorika, pokud dítě navštěvuje školní družinu nebo nějaký zájmový kroužek. U dětí je o tom přesvědčena třetina z dotazovaných a zhruba třetina žáků nedokázala otázku posoudit.

Analýzou dat bylo vyhodnoceno, že jsou rodiče přesvědčeni o tom, že pobyt ve školní družině je pro dítě prospěšný, jelikož zde navazuje nové sociální vztahy. Čas v družině tráví s kamarády, hodně času tráví venku. Volný čas tak tráví smysluplně a nesedí u počítače nebo televizní obrazovky. Naopak drtivá většina chlapců odpověděla, že pokud mají volné odpoledne, nejraději hrají hry na telefonu, tabletu či počítači.

Jak rodiče, tak děti se v naprosté většině shodly, že by na školní družině ve Slavkově nic neměnily. Někteří žáci se pak ještě vyslovili, že by chtěli ve školní družině živé zvíře a kluci by uvítali osobnost muže – vychovatele. Rodiče by naopak uvítali rozdělení dětí po třídách a vyšší úroveň zájmových kroužků.

6.8 Vyhodnocení výzkumných otázek

HVO 1: Jakou roli hraje školní družina v rozvoji motoriky u dětí mladšího školního věku?

Z dotazníkového šetření vyplynul fakt, že školní družina hraje významnou roli při rozvoji motoriky u dětí mladšího školního věku. Pobyt ve školní družině je pro děti prospěšný při rozvoji jemné i hrubé motoriky. Na tomto tvrzení se shoduje téměř 100% rodičů a třetina z dotazovaných žáků.

- **DVO 1: Jak často navštěvují děti školní družinu?**

Návštěvnost v konkrétní školní družině je velmi vysoká, žáci i rodiče shodně uvedli, že děti navštěvují nejčastěji odpolední školní družinu každý den nebo 4x týdně.

- **DVO 2: Zapojují se děti do všech nabízených volnočasových aktivit?**

Empirickým výzkumem bylo zjištěno, že se chlapci i dívky shodli na tom, že se téměř vždy zapojí do připravovaných aktivit ve školní družině.

- **DVO 3: Navštěvují děti zájmové útvary nabízené školní družinou?**

Zdejší školní družina nabízí dětem zájmové kroužky, které děti z drtivé většiny navštěvují. Z dotazovaných 116 dětských respondentů navštěvuje zájmové útvary 109 z nich. S tímto tvrzením korespondují výsledky z dotazníkového šetření rodičů.

- **DVO 4: Jaké neorganizované činnosti upřednostňují děti ve školní družině?**

Z odpovědí dívek i chlapců shodně vzešel výsledek, že při neorganizované činnosti ve školní družině dávají přednost hře s kamarády a pohybovým hrám.

HVO 2: Jaké organizované volnočasové aktivity preferují děti mladšího školního věku?

Z výzkumu vyplynulo, že pouze 15 dívek z 54 dotazovaných chodí do mimoškolních zájmových útvarů, přičemž nejčastější z nich je hra na hudební nástroj, folklorní soubor a sportovní aktivity. Také 26 chlapců se vyslovilo, že navštěvuje mimoškolní zájmové aktivity. Nejčastěji se jedná o fotbal a hru na hudební nástroj.

- **DVO 1: Jaké volnočasové aktivity preferují děti, pokud nemají žádný zájmový útvar?**

Dívky nejčastěji uvedli, že tráví čas venku s kamarády. Chlapci v drtivé většině zvolili jako nejoblíbenější aktivitu hru na počítači, tabletu nebo telefonu.

- **DVO 2: Jaké volnočasové aktivity ve školní družině by pro své děti uvítali rodiče?**

Rodiče ve svých odpovědích nejčastěji uvedli, že by si pro své dítě ve školní družině přáli více pohybových aktivit, hru na hudební nástroj a tvořivé činnosti podporující jemnou motoriku a fantazii dítěte.

- **DVO 3: Co od školní družiny očekávají rodiče a co by na školní družině změnili a co ve školní družině chybí dětem?**

Rodiče očekávají, že se jejich potomek bude ve školní družině více hýbat, bude navazovat více sociálních kontaktů a svůj volný čas tak bude dítě trávit smysluplně. Rodiče by z převážné většiny na místní školní družině nic neměnili, avšak někteří by přece jen uvítali rozdělení žáků po třídách a vyšší úroveň zájmových útvarů. Žáci ve

svých odpovědích nejčastěji uvedli, že se jim ve školní družině líbí a nic jim nechybí. Pouze chlapcům zde chybí osobnost muže – vychovatele.

6.9 Diskuze

Jak vyplynulo z dělení mladšího školního věku podle Vágnerové na období mladší, střední a starší, lze dle analýzy výsledků dotazníkového šetření usoudit, že se žáci opravdu liší i v rámci této jedné kategorie.

Z analyzovaných dat je zjevné, že se mladší děti raději zapojují do organizovaných činností ve školní družině, přičemž je ale nutná rozmanitá nabídka činností. Tyto děti ještě potřebují časté střídání her a aktivit. Naopak starší žáci již mají vyšší potřebu vlastního prosazení. Hra či aktivita, vycházející z jejich vlastní iniciativy, je pro ně daleko zajímavější, vyhledávanější.

Z toho vyplývá, že by měl být kladen důraz na rozvoj školních družin. Jak uvádí Langmeier, Krejčířová je zahájení školní docházky důležitým mezníkem v životě dítěte. Základní vzdělání je chápáno u dětí jako velmi důležité, přičemž na školní družinu se v tomto směru často zapomíná. Přesto, jak ukázal výzkum, je školní družina neodmyslitelnou součástí povinné školní docházky dětí mladšího školního věku. Analyzovaná data z výzkumného šetření poukazují na důležitost školní družiny v rozvoji dětí. Zejména v oblasti komunikace a spolupráce s vrstevníky, řešení situací v kolektivu, dalšího rozvoje svých schopností a pohybových dovedností. Značný vliv má školní družina na rozvoj motorických schopností u dětí mladšího školního věku.

Převážná část dotazovaných rodičů očekává od školní družiny to, že se zde budou jejich děti více hýbat, budou více s kamarády a budou navazovat nové sociální kontakty. Rovněž žáci uvedli jako nejoblíbenější činnost ve školní družině hru s kamarády. Zde je zřejmá potřeba vrstevnických vztahů, sociální interakce a komunikace. Zde se otevírá prostor pro osobnost vychovatele, který svými nabytými teoretickými poznatky, jenž vhodně převede do praxe, může děti vhodně motivovat k činnostem nabízeným ve školní družině.

Z výzkumu vyplynulo, že značná část žáků navštěvuje školní družinu také proto, že dochází do zájmových útvarů, nabízených školní družinou. Zde je prostor k zamyšlení, jaké zájmové aktivity bude školní družina nabízet a jak kvalitní tyto kroužky budou.

Pestrost zájmových kroužků je určitě žádoucí, avšak je důležité se zamyslet nad tím, aby kvantita nezvítězila nad kvalitou těchto kroužků. Samotní žáci preferují sportovní a taneční zájmové útvary, jak je patrné z grafů 7 a 8, což vlastně splňuje očekávání rodičů, kteří chtějí, aby se jejich děti více hýbaly.

Smutným zjištěním byl fakt, že drtivá většina chlapců tráví svůj volný čas na telefonu, počítači nebo tabletu, pokud zrovna nemají žádný zájmový kroužek. Zde je k zamyšlení fakt, zda se rodiče dětem v domácím prostředí dostatečně věnují a dokáží volný čas dětí naplňovat smysluplnými aktivitami. Přece jen je stále osobnost rodiče tou největší autoritou v životě dítěte mladšího školního věku.

Rodiče hodnotí kladně a přínosně pobyt dítěte ve školní družině, rovněž zapojení do zájmových kroužků v rodičích evokuje pocit uspokojení, že jejich dítě tráví čas smysluplně a rozvíjí se jeho pohybové schopnosti, včetně hrubé a jemné motoriky. Myslím si, že je zde opět prostor pro osobnost a schopnosti vychovatele, aby vhodně volenými a různorodými aktivitami podporoval pohybové schopnosti žáků a rozvíjel hrubou i jemnou motoriku u dětí.

ZÁVĚR

Diplomová práce se soustřeďuje na roli školní družiny a její vliv na rozvoj motorických schopností u dětí mladšího školního věku. Děti chodí do školní družiny rády, a to zejména proto, že si mohou hrát se svými kamarády a docházet do zájmových útvarů, jenž místní školní družina nabízí. K jejich pohledu na školní družinu přispívá také osobnost vychovatelky a její chování. Děti vnímají více aspektů, díky nimž si utváří svůj názor na školní družinu.

V teoretické části je první kapitola věnována mladšímu školnímu věku a to z hlediska mnoha aspektů. Zabývá se teoretickými poznatky o tělesném vývoji v období mladšího školního věku, dále jemnou a hrubou motorikou u dětí. Není opomenut psychický vývoj a s ním související paměť, učení, řeč či představivost. Zabývá se také socializací dítěte v mladším školním věku a emočním vývojem dítěte. V neposlední řadě řeší potřebnost vrstevnické skupiny a její vliv u dětí. Velmi důležitou podkapitolou je hra, jakožto nejpřirozenější činnost dítěte.

Druhá kapitola se opírá o literaturu, jenž se zabývá volným časem, jeho specifiky, funkcemi a cíli. K zásadním funkcím volného času bezesporu patří funkce zdravotní, výchovně – vzdělávací, sociální a preventivní, která je zde popsána detailněji. Dále je zde zahrnuto zájmové vzdělávání, také zařízení, v nichž může zájmové vzdělávání probíhat a také dělení zájmových činností podle obsahu.

Teoretická část ve své třetí kapitole zaciluje na školní družinu, její legislativní ukotvení. Zabývá se také prostředím školní družiny a legislativními požadavky na toto prostředí. Objasňuje také dokumentaci, která musí být ve školní družině vedena.

Čtvrtá kapitola se opírá o literaturu, jejímž obsahem je osobnost vychovatele. Zaměřuje se subjekty, ve kterých může vychovatel působit, rozdělení přímé a nepřímé pedagogické činnosti. Dále se zaměřuje na požadavky, jenž jsou na osobnost vychovatele kladeny a to především na pedagogicko-psychologické požadavky. V poslední podkapitole jsou objasněna specifika práce vychovatele.

Poslední kapitola teoretické části popisuje konkrétní vzdělávací zařízení. Uvádí materiální vybavení, prostředí, popisuje bezprostřední okolí. V konkrétní školní družině se zaměřuje na nabídku zájmových kroužků, popisuje prostředí školní družiny a objasňuje základní pedagogickou dokumentaci, kterou zde vychovatelky školní družiny vedou.

Výzkumná část diplomové práce zjišťovala fakt, zda školní družina hraje roli při rozvoji motoriky u dětí mladšího školního věku. Dotazníkovým šetřením bylo zjišťováno, zda děti navštěvují školní družinu a jak často. Zda se zapojují do aktivit, které jim školní družina nabízí. Rovněž bylo zjišťováno, zda vhodně volené aktivity ve školní družině pozitivně ovlivňují motorický vývoj dětí mladšího školního věku. Dalším dílčím cílem je zjistit, jestli navštěvují děti zájmové útvary nabízené školní družinou. Druhá hlavní výzkumná otázka zjišťuje, jaké zájmové aktivity preferují děti mladšího školního věku. Dílčím cílem bylo zjistit, jestli děti mladšího školního věku navštěvují zájmové činnosti i mimo školu. Dalším zjišťovaným aspektem bylo, co rodiče a také žáci očekávají od školní družiny a zda jim v konkrétní školní družině něco chybí nebo by zde chtěli něco změnit.

V závěru z dotazníkového průzkumu vyplynulo, že podstatná většina žáků prvního stupně Základní školy ve Slavkově navštěvuje školní družinu pravidelně každý den, případně alespoň 4x týdně. Ranní družina je využívána pouze podle potřeby, avšak najdou se jedinci, kteří ranní družinu využívají pravidelně každý den. Více než 90% dětí se zapojuje do nabízených aktivit ve školní družině, což pozitivně hodnotí rodiče, kteří od školní družiny očekávají, že se budou jejich děti více hýbat a navazovat sociální kontakty.

Z výzkumu je zřejmé, že děti rády navštěvují zájmové útvary, nabízené školní družinou. Mezi nejoblíbenější patří u děvčat taneční a tvořivé kroužky, u chlapců dominují sportovní kroužky a kroužek vaření. Bylo zjištěno, že jen malá část dětí navštěvuje ještě volnočasové aktivity mimo školu.

Většina respondentů z řad žáků i rodičů by na konkrétní školní družině nic neměnila, ani jim zde nic závažného nechybí, snad jen chlapci volají po osobnosti muže – vychovatele. Toto je ale spíše téma směřující k vedení školy, zda se nezamyslet a v budoucnu třeba nepřijmout vychovatele mužského pohlaví.

Empirickým výzkumem bylo potvrzeno, že vhodně volenými aktivitami ve školní družině a zájmových útvarech, nabízených školní družinou, je příznivě ovlivňována a rozvíjena motorika u dětí mladšího školního věku. Z čehož vyplývá, že školní družina má nezastupitelnou roli v trávení volného času u dětí mladšího školního věku. Učí děti trávit svůj volný čas smysluplně, učí jak s volným časem nakládat.

Věřím, že se mi v teoretické části podařilo shrnout poznatky, které mohou být přínosné pro utvoření představy o mladším školním věku, důležitosti školní družiny a v ní vhodně

volných aktivit. Rovněž předpokládám, že budou přínosné teoretické poznatky o důležitosti zájmového vzdělávání a v něm působící osobnost pedagoga.

Výsledky praktické části diplomové práce jsou pro mě podnětem k mé další činnosti a sebevzdělávání v oblasti výchovného působení na žáky mladšího školního věku a ovlivnily můj náhled na aktuální situaci ve výchově k lepšímu.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Kateřina Kociánová
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Petrová, PhD.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Role školní družiny při rozvoji motoriky u dětí mladšího školního věku
Název v angličtině:	The role of a school club at the dynamics development of younger school-age children
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na školní družinu a její roli na rozvoj motoriky u dětí mladšího školního věku. Teoretická část zpracovává témata - osobnost vychovatele a specifika jeho práce, volný čas, zájmové vzdělávání, školní družinu a její právní ukotvení, mladší školní věk, hrubou a jemnou motoriku u dětí a hru jako přirozenou dětskou činnost. V praktické části je cílem zjistit zda vhodně volené aktivity ve školní družině rozvíjí motorický vývoj u dětí mladšího školního věku. Dále zjišťuje, jaké volnočasové aktivity děti preferují a zda rodiče vnímají pobyt ve školní družině pro dítě jako přínosný.
Klíčová slova:	mladší školní věk, školní družina, zájmové vzdělávání, vychovatel, hrubá motorika, jemná motorika, hra, volný čas
Anotace v angličtině:	This diploma thesis focuses on the topic of the after-school club and its role in motor skills development of younger school-aged children. The theoretical part deals with these topics - the personality of the educator and the specifics of his work, leisure time, interest-based learning, the after-school club and its legislative anchoring, younger school age,

	gross and fine motor skills in children and a play as a natural child's activity. The aim of the practical part is to find whether appropriately chosen activities in after-school club evolve motor development in children of younger school age. It also finds out what leisure activities children prefer and whether parents perceive a stay in the after-school club as beneficial for the child.
Klíčová slova v angličtině:	younger school age, after-school club, interest-based learning, educator, gross motor skills, fine motor skills, game, leisure time
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Dotazník pro děti (5 stran) Příloha č. 2 - Dotazník pro rodiče (5 stran)
Rozsah práce:	89 stran
Jazyk práce:	Český

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá školní družinou a zájmovými kroužky a zkoumá jejich vliv na rozvoj motorických schopností u dětí mladšího školního věku. Diplomová práce zkoumá, zda vhodně zařazované volnočasové aktivity příznivě rozvíjí pohybové dovednosti dětí mladšího školního věku.

V teoretické části jsem v úvodu popsala období mladšího školního věku, tělesný i psychický vývoj dětí v tomto období. Dále je zde popsána hra, jako hlavní činnost dítěte.

Ve druhé kapitole se zaměřuji na volný čas a jeho funkce. Dále se zde zabývám zájmovou činností u dětí.

Třetí kapitola je zaměřena na školní družinu. Zmiňuji zde legislativní ukotvení, požadavky na prostředí školní družiny a dokumentaci vedenou ve školní družině.

Čtvrtá kapitola objasňuje specifika práce vychovatele, požadavky na výkon této profese a osobnost vychovatele celkově.

Poslední kapitola popisuje konkrétní školní družinu.

V praktické části jsem popsala průběh výzkumného šetření. Jako výzkumný nástroj jsem zvolila dotazník. Byly vytvořeny dvě verze dotazníků. Jeden byl pro žáky a jeden byl pro rodiče. V závěru praktické části jsem výsledky analyzovala a vyhodnotila. Výsledky ukazují na pozitivní vliv školní družiny na rozvoj motorických schopností u dětí, o čemž je přesvědčena drtivá většina rodičů. Velký vliv na podnětné a rozvíjející aktivity ve školní družině má osobnost vychovatele. Důležitá je pestrost a rozmanitost jak volnočasových aktivit, tak zájmových kroužků nabízených dětem. Výsledky mohou být přínosné pro vychovatelky konkrétní školní družiny.

Klíčová slova: volný čas, zájmy, děti mladšího školního věku, školní družina, dotazník, kvantitativní výzkum

SUMMARY

This diploma thesis deals with the after-school club and interest groups and examines their influence on the development of motor skills in children of younger school age. This diploma thesis examines whether appropriately classified free time activities favourably develop younger school age children's movement skills.

In the theoretical part I described the period of younger school age, the physical and psychological development of children in this period. Furthermore game is described here as the child's main activity.

In the second chapter I focus on free time and its functions. I also deal with interest activities for children here.

The third chapter is focused on after-school club. I mention here the legislative anchoring, the requirements for the environment of after-school club and the documentation kept here.

The fourth chapter clarifies the specifics of the educator's work, the requirements for the output of this profession and the educator's personality in general.

The last chapter describes a specific after-school club.

In the practical part I described process of the research investigation. I chosen a questionnaire as a research tool. I created two versions of the questionnaire. First was for children and the second one was for their parents. At the end of the practical part, I analyzed and evaluated the results. The results show the positive impact of after-school club on the development of motor skills in children, which the overwhelming majority of parents are convinced of. The educator's personality has a big impact on stimulating and developing activities in the after-school club. The variety and diversity of both free time activities and interest groups offered to children is very important. The results can be beneficial for the educators of a specific after-school club.

Keywords: leisure time, interests, the younger school-age children, after-school club, questionnaire, quantitative research

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BENDL, Stanislav a kol. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.
- DOVALIL, Josef a kol. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia, 2002. ISBN 80-7033-760-5.
- DUMAZEDIER, Joffre. 1966. „*Volný čas*.“ Sociologický časopis / Czech Sociological Review 2 (3): 443-447
- FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-626-8.
- GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika*. Olomouc: Hanex, 1998. Edukace (Hanex). ISBN 80-85783-24-X.
- GRECMANOVÁ, Helena, Eva URBANOVSKÁ a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Obecná pedagogika*. Olomouc: Hanex, [1998]. Edukace (Hanex). ISBN 80-85783-20-7.
- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HOLEYŠOVSKÁ, Anna. *Rok ve školní družině*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-752-3.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JEŘÁBEK, Petr. *Atletická příprava: děti a dorost*. Praha: Grada, 2008. Děti a sport. ISBN 978-80-247-0797-6.

- KAZOŇ, Antonín. *Psychológia osobnosti v socializácii*. Trenčín: SpoSoIntE, 2009. ISBN 978-80-970121-2-0.
- KERN, Hans, Christine MEHL, Hellfried NOLZ, Martin PETER a Regina WINTERSPERGER. *Přehled psychologie*. Vyd. 2. Přeložil: Magdalena MACHÁTOVÁ. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-425-5.
- KOMINAREC, Igor. *Úvod do pedagogiky volného času*. Prešov: 2003. ISBN 80-968608-5-2.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa a kol. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9.
- LANGMEIER, Josef, Dana, KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5351-5.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: SPN, 1991. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24526-9.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.
- NOVOTNÁ, Lenka, Miloslava HŘÍCHOVÁ a Jana MIŇHOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 4. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. ISBN 978-80-261-0115-4.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-23-4.
- PERIČ, Tomáš. *Sportovní příprava dětí*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4218-2.
- PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Vyd.3. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SCHMIDBAUER, Wolfgang. *Psychologie: Lexikon základních pojmů*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0459-6.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. s. 256. ISBN 978-80-7367-778-7.

SLEPIČKA, Pavel, Václav HOŠEK a Běla HÁTLOVÁ. *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1290-9.

ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0629-2.

ŠPÁNIK, Miroslav. *Sociálna determinácia výchovy v rodine a v škole*. Trenčín: Tlač, PedF UK, 1994. ISBN 80-966994-3-1.

TOMÁŠEK, František. *Pedagogika: úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. Brno: Nibowaka, 1992. ISBN 80-901294-0-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0015-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Brno: Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

VOKÁČ, Petr. *Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. 5. přepracované vydání. Třinec: RESK, spol. s r.o., 2015. ISBN 978-80-87675-03-8.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.

Internetové zdroje:

JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele. Psychologie ve výchově a vzdělávání*. [online]. Praha: Grada, 2018 [cit. 2023-03-03]. ISBN 978-80-271-2164-9. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/pedagogicka-psychologie-pro-ucitele-1210489/>

KAPLÁNEK, M., & NEUWIRTHOVÁ, L. (2022). Osobnost sociální pedagogiky. *Sociální Pedagogika*, 10(2), 45-54. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/osobnost-sociální-pedagogiky/docview/2739475407/se-2>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2022. *Školní družiny* [on-line]. MŠMT [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>

Narizení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. In. *Zákony pro lidi* [online]. 2022 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75?text=Na%C5%99%C3%ADzen%C3%AD+v1%C3%A1dy+%C4%8D.+75%2F2005+Sb>

TAHAL, Radek a kol. *Marketingový výzkum. Postupy, metody, trendy* [online]. Praha: Grada, 2017 [cit. 2023-03-03]. ISBN 978-80-271-9868-9. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/marketingovy-vyzkum-1210192/>

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice* [online]. Karlova univerzita: Karolinum, 2017 [cit. 2023-03-03]. ISBN 978-80-246-3628-3. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/metodologie-a-logika-vyzkumu-v-hudebni-pedagogice-1210129/>

Vyhláška č. 343/2009Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. In. *Zákony pro lidi* [on-line]. Ministerstvo zdravotnictví [cit. 2022-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-343>

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších právních předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. MŠMT [cit. 2022-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

Základní škola a Mateřská škola Slavkov [on-line]. ©2016. *Výroční zpráva 2021-2022* [cit. 2022-12-11]. Dostupné z: <https://skolaslavkov.cz/Resources/Upload/Home/dokumenty/skola/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-2021-2022.pdf>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších právních předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2022 [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561?text=Z%C3%A1kon+%C4%8D.+561%2F2004+Sb.#p111>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Průručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [on-line]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_563_2004

VNITŘNÍ PŘEDPISY ZŠ SLAVKOV

Vnitřní řád školní družiny (aktualizováno 2022)

Vnitřní řád školního klubu (aktualizováno 2022)

Školní vzdělávací program školní družiny a školního klubu ZŠ Slavkov (aktualizováno 2021)

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1.....	s. 49
Graf 2.....	s. 49
Graf 3.....	s. 50
Graf 4.....	s. 50
Graf 5.....	s. 51
Graf 6.....	s. 52
Graf 7.....	s. 52
Graf 8.....	s. 53
Graf 9.....	s. 53
Graf 10.....	s. 53
Graf 11.....	s. 54
Graf 12.....	s. 54
Graf 13.....	s. 55
Graf 14.....	s. 55
Graf 15.....	s. 56
Graf 16.....	s. 56
Graf 17.....	s. 57
Graf 18.....	s. 57
Graf 19.....	s. 57
Graf 20.....	s. 58
Graf 21.....	s. 58
Graf 22.....	s. 59
Graf 23.....	s. 59
Graf 24.....	s. 60
Graf 25.....	s. 60
Graf 26.....	s. 61
Graf 27.....	s. 61
Graf 28.....	s. 64
Graf 29.....	s. 64
Graf 30.....	s. 65
Graf 31.....	s. 65

Graf 32.....	s. 66
Graf 33.....	s. 66
Graf 34.....	s. 67
Graf 35.....	s. 67
Graf 36.....	s. 68
Graf 37.....	s. 68
Graf 38.....	s. 69

SEZNAM ZKRATEK

ŠD	školní družina
ŠK	školní klub
ZŠ	Základní škola
MŠ	Mateřská škola
ŠVP	školní vzdělávací plán
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
HVO	hlavní výzkumná otázka
DVO	dílčí výzkumná otázka

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Dotazník pro děti

Dotazník pro děti

Dobrý den, milí žáci.

Jmenuji se Kateřina Kociánová a studuji 2. ročník navazujícího magisterského studia na Univerzitě Palackého v Olomouci, obor Řízení volnočasových aktivit. V rámci své diplomové práce si Vás dovoluji oslovit a poprosit o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a je zaměřen na volnočasové aktivit, zájmové kroužky a pobyt ve školní družině. Veškerá data z dotazníku budou použita pouze pro mou diplomovou práci.

Děkuji za ochotu a čas při vyplnění dotazníku.

1. Pohlaví:

- a) dívka
- b) chlapec

2. Věk:

3. Do kterého ročníku právě chodíš?

4. Jak často navštěvuješ odpolední školní družinu?

- a) každý den
- b) jednou týdně
- c) dvakrát týdně
- d) třikrát týdně
- e) čtyřikrát týdně
- f) podle potřeby
- g) nechodím do družiny

5. Navštěvuješ ranní družinu?

- a) ano, pravidelně
- b) ano, podle potřeby

c) ne

6. Nabízí vaše školní družina zájmové kroužky?

a) ano

b) ne

7. Pokud vaše školní družina nabízí kroužky, navštěvuješ nějaký?

a) ano

b) ne

8. Pokud jsi napsal/a, že nějaký kroužek ve školní družině navštěvuješ, napiš svůj nejoblíbenější:

9. Pokud navštěvuješ nějaké kroužky v ŠD, kolikrát týdně do nich chodíš?

a) každý den

b) jednou týdně

c) dvakrát týdně

d) třikrát týdně

e) více než třikrát týdně

f) nepravidelně

g) nenavštěvuji žádný kroužek

10. Jakému typu zájmových aktivit dáváš ve školní družině přednost? (označ nejoblíbenější)

a) sportovním

b) tanečním

c) hudebním (zpěv, hra na hudební nástroj)

d) výtvarným a tvořivým

e) dramatickým (divadelní kroužek)

11. Zapojuješ se do připravených aktivit ve školní družině?

- a) ano
- b) ne
- c) jen někdy

12. Navštěvuješ nějaký kroužek mimo vaši školu?

- a) ano
- b) ne

13. Pokud jsi uvedl/a, že ano, jaké kroužky to jsou? (začni psát od nejoblíbenějšího)

14. Pokud jsi napsal/a, že ano, kolikrát týdně tyto kroužky navštěvuješ? (pokud jich je více, uveď jen u nejoblíbenějšího)

- a) nepravidelně
- b) jednou týdně
- c) dvakrát týdně
- d) třikrát týdně
- e) více, než třikrát týdně

15. Zájmové kroužky si vybíráš sám/sama?

- a) ano
- b) společně s rodiči
- c) kroužky mi vybírají rodiče
- d) některé si vybírám sám/sama a některé mi vybírají rodiče

16. Kroužky do kterých jsi přihlášen/a, navštěvuješ:

- a) velmi rád/a
- b) docela rád/a
- c) moc se mi tam nechce
- d) nerad/a

17. Pokud nemáš žádný kroužek, co nejraději děláš odpoledne po vyučování?

- a) hraju si s hračkami
- b) hraji deskové hry
- c) hraji hry na telefonu, tabletu nebo počítači
- d) dívám se na televizi
- e) jsem venku s kamarády
- f) jsem s rodiči
- g) nudím se a nevím, co mám dělat
- h) jsem ve školní družině
- i) Jiné. Co?

18. Co tě nejvíce baví ve školní družině?

- a) pohybové hry
- b) stolní a deskové hry
- c) konstruktivní hry se stavebnicemi
- d) logické hry a hlavolamy
- e) hrát si s kamarády
- f) kreslit a tvořit
- g) nebaví mě nic
- h) nechodím do ŠD
- i) Něco jiného.
Co?

19. Myslíš si, že pokud někdo chodí do pohybových zájmových kroužků, je zdatnější než někdo, kdo do pohybových zájmových kroužků nechodí?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

20. Je něco, co ti ve školní družině chybí?

Příloha č. 2 - Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Kociánová a studuji 2. ročník navazujícího magisterského studia na Univerzitě Palackého v Olomouci, obor Řízení volnočasových aktivit. V rámci své diplomové práce si Vás dovoluji oslovit a poprosit o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník je zaměřen na volnočasové aktivity Vašeho dítěte a cílem je zjištění, jakou roli hraje školní družina při rozvoji motoriky u dětí a jaké volnočasové aktivity děti preferují. Dotazník je zcela anonymní a Vaše data uvedená v dotazníku budou použita pouze pro účel výzkumného šetření v mé diplomové práci.

Pokud máte ve školní družině dvě nebo více dětí, odpovídejte, prosím, pouze za jedno z nich.

Děkuji Vám za ochotu a čas.

1) Jakého pohlaví je Vaše dítě?

a) dívka

b) chlapec

2) Jaký je věk Vašeho dítěte?

3) Do jakého ročníku Vaše dítě chodí?

4) Navštěvuje Vaše dítě školní družinu?

a) ano

b) ne

5) Pokud ano, jak často navštěvuje odpolední školní družinu?

a) každý den

- b) 4x týdně
- c) 3x týdně
- d) 2x týdně
- e) 1x týdně
- f) nepravidelně, podle potřeby
- g) nenavštěvuje ŠD

6) Chodí Vaše dítě do ranní ŠD?

- a) ano, každý den
- b) ano, podle potřeby
- c) ne

7) Co od školní družiny očekáváte?

- a) hlídání dítěte v době, kdy jsem v práci
- b) dítě zůstává v ŠD, protože navštěvuje kroužky
- c) dítě zde navazuje nové sociální kontakty
- d) zařazením vhodných pohybových aktivit se bude dítě více hýbat
- e) nic neočekávám
- f) Jiné. Co?

8) Nabízí vaše školní družina dětem zájmové kroužky?

- a) ano
- b) ne

9) Pokud vaše školní družina kroužky nabízí, navštěvuje Vaše dítě nějaké?

- a) ano, pouze jeden
- b) ano, více
- c) ne

10) Vybírá si Vaše dítě kroužky ve školní družině samo?

- a) ano, necháváme to čistě na něm
- b) ne, vybíráme mu kroužky sami
- c) částečně samo, některé si vybere samo, jiné vybíráme my
- d) o kroužcích doma diskutujeme a snažíme se společně vybrat ty nejvhodnější
- e) naše dítě nenavštěvuje kroužky

11) Jakým zájmovým útvarům dává Vaše dítě přednost?

- a) hudebním (hra na hudební nástroj, zpěv)
- b) sportovním
- c) tanečním
- d) výtvarným a manuálním (kreslení, malování, tvoření)
- e) dramatickým (divadelní kroužek)
- f) nevím

12) Kolikrát týdně dochází Vaše dítě do zájmových útvarů ve školní družině?

- a) každý den
- b) 4x týdně
- c) 3x týdně
- d) 2x týdně
- e) 1x týdně
- f) nepravidelně
- g) nenavštěvuje kroužky

13) Navštěvuje Vaše dítě kroužky i mimo ty, které nabízí školní družina? (např. ve Středisku volného času, Domově dětí a mládeže, umělecké škole)

- a) ano

b) ne

14) Pokud ano, které to jsou?

15) Kolikrát týdně tyto kroužky navštěvuje?

a) každý den

b) 4x týdně

c) 3x týdně

d) 2x týdně

e) 1x týdně

f) nepravidelně

16) Myslíte si, že pokud dítě navštěvuje zájmové kroužky jakéhokoli charakteru, je lépe rozvíjena hrubá i jemná motorika dítěte?

a) určitě ano

b) Spíše ano

c) ne

d) spíše ne

e) nevím

17) Myslíte si, že samotný pobyt ve školní družině je pro dítě prospěšný?

a) ano

b) ne

c) neumím posoudit

18) Pokud ano, proč?

19) Jaké aktivity byste ve školní družině preferovali?

20) Je něco, co byste chtěli ve školní družině změnit?